

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVIII
Књига 56

Нови Сад, новембар 1996
Број 11

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА

Слободан Бељански „Штрајк” адвоката — средство притиска или самодеструкције / 427

Ванредна скупштина Адвокатске коморе Војводине / 432

ЧЛАНЦИ

Др Милорад Живановић Услов као начин модификације правних послова / 435

Др Срећко Селаковић Одмеравање новчане накнаде за физичке болове услед оштећења зуба и током санирања повреде / 446

ГЛЕДИШТА

Зоран М. Вучевић Инфлација привремених мера / 456

ПРИКАЗИ

Др Станко Пихлер Др Ранко Кончар: „Опозиционе партије и аутономија Војводине 1929—1941” / 458

Мр Милка Гајинов Јован Милић и мр Александар Радованов: „Приручник за практичну примену грађанског права” / 462

ХРОНИКА

Протести адвоката — Уредбе Владе — Катедра — Припрема Закона о судијама и уређењу судова / 465

ПРАКСА

Кривично право / 470

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора АКВ / 473

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928—1932), др Никола Николић (1933—1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Бирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937—1941), Милорад Бошић (1952—1972), Сава Савић (1973—1987), Мирослав Здјелар (1987—1994)

Уређивачки одбор

СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веї, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, Срђан Миковић, адвокат у Панчеву, Пребрај Веселиновић, адвокат у Новом Саду, Радивоје Јовић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник
Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва

21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. Телефон: 021/29-459, 21-235

Ручкописи се не враћају

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVIII

Нови Сад, новембар 1996

Књига 56

Број 11

АДВОКАТУРА

УДК 347.965(497.1)

Слободан Бељански

адвокат у Новом Саду

„ШТРАЈК” АДВОКАТА — СРЕДСТВО ПРИТИСКА ИЛИ САМОДЕСТРУКЦИЈЕ*

САЖЕТАК: „Штрајк” адвоката (о штрајку у правном смислу не може се говорити) у Србији је постао новије средство притиска у циљу заштите професионалних и економских интереса. Аутор сматра да криза правног система и општа угроженост слобода и права изискују од адвоката да своје интересе подреде интересима грађана и да протесте изразе на друге начине, а не опструкцијом властите функције и правосуђа.

Кључне речи: штрајк, адвокати, криза, грађанска непопушност, заштита, правосуђе.

Протекле недеље обележили су не само нерегуларни савезни и локални избори и тиме изазвана незадовољства и протести, него и протести адвоката, везани за њихове специфичне професионалне интересе. У два наврата дошло је и до демонстративних обустава рада (28—30. октобра, 15—22. новембра 1996. год.), изражених неприступањем адвоката пред судове, друге државне органе и арбитраже.¹

* Рад примљен: 18. XI 1996.

¹ Видети у овом броју *Гласника* рубрику „Хроника” и приказ Ванредне скупштине Адвокатске коморе Војводине.

Иако у позитивноправном смислу о *штрајку* адвоката не може бити речи, једноставно због тога што адвокати нису у радном односу и не спадају у круг *зайослених*², природа адвокатске делатности у први план је поставила питања сврсисходности и правне и етичке образложивости опструкције правосуђа, али подједнако и опструкције властите функције, као начина заштите професионалних и економских интереса.

Против таквог облика протеста могуће је навести више разлога.

а) Једна од основних функција адвокатуре је пружање помоћи грађанима у заштити и остварењу њихових права и слобода. Што су права и слобода у једном друштву више угрожени, адвокати морају бити спремнији да притекну у помоћ. Грађанин је данас у нашем друштву угрожен са више страна: живи у оскудици, окружен криминалом коме власт није у стању или не жели да стане на пут, угушен политичком самовољом и изложен правој непогоди од прописа. У таквој ситуацији ускратити му, макар и за кратак период, адвокатску помоћ и препустити га да се сам довија пред спорим, алкавим и не ретко политички инструментализованим државним органима значило би изневерити нека од темељних начела професионалне етике, према којима адвокатура представља једну од битних гаранција у остваривању, заштити и унапређењу људских права и слобода, а адвокат је обавезан да својим професионалним деловањем, али и личним примером, доприноси владавини права и друштву заснованом на поштовању закона.³ У оваквим околностима адвокат је у првом реду дужан да своје личне интересе подреди интересима грађана.

б) Ако се већ не могу подвести под законом уређене облике штрајка, адвокатске обуставе рада свакако спадају у домен начелно допуштених форми грађанске непослушности. Али обуставе рада као израз грађанске непослушности требало би да буду последица дубоке егзистенцијалне угрожености. Да ли се адвокатура налази у таквом положају? Да ли пореска политика заиста прети да затре ову професију? Тешко да би се могло одговорити потврдно. Иако су прохтеви државе неумерени, неправедни и неселективни (не само према адвокатима, уосталом) већина адвоката није доведена на руб егзистенције, нити је приморана да прибегне крајњим средствима. А све док порески закони нису очигледно намењени нападу или ограничењу основних слобода, писао је Ролс, не би требало да буду предмет грађанске непослушности; „ако се непослушност схвати као

² Законом о штрајку (Сл. л. СРЈ, бр. 29/96) прописано је да одлуку о штрајку доноси надлежни орган синдиката, а штрајк је дефинисан као „прекид рада који запослени организују ради заштите својих професионалних и економских интереса по основу рада”. Према Закону о адвокатури и служби правне помоћи (Сл. гл. СРС, бр. 27/77 и др.), адвокати нису *зайослени* нити су синдикално организовани.

³ Правила 9.3 и 9.5 Кодекса професионалне етике адвоката Адвокатске коморе Војводине од 24. VI 1995. године.

политички чин којим се обраћа осећају заједнице за праведност, тада би га било логично ограничити на случајеве *бићине и очигле* неправде (подвукао С. Б.), а посебно на оне који онемогућују уклањање других неправди”.⁴ Истина, увек се може приметити да у професионалне интересе адвоката не спадају само функционисање правног система и правосуђа, већ и властити материјални положај, који је један од чинилаца самосталности и одлучности у заступању и без чије се уређености доводи у сумњу слобода позива. Али, морамо признати да та слобода не би имала високе критеријуме, нити би стајала на чврстим темељима уколико би могла да буде суспендована или уцењена релативним фискалним тешкоћама. У нашем случају, по свему судећи, концепција апела средством бојкота нити је постала незаменљива, нити је у тој мери битна да се без ње не може остварити слобода позива, којој је, између осталог, функција и уклањање других неправди.

в) Један од несумњиво умесних разлога протеста је и лош рад правосуђа. Намеће се питање да ли ће опструкција правосуђа поправити ствар? Гледајући прагматски а не телеолошки, лако је закључити да неће. Ма колико кратки били интервали адвокатске опструкције они ће кад-тад послужити као један од изговора за одсуство правосудне ефикасности.

г) Уколико је један од захтева адвоката довођење правосуђа у ред, тада би адвокатура сама морала да покаже пример реда у властитим редовима. На жалост, она то није у стању. Данас, можда више него икада раније, у адвокатури се крши Кодекс професионалне етике, обављају се неадвокатски послови, ишчезавају обзири и усађује примитивна, незналачка и корупцији, савезу са мафијом и сваковрсним злоупотребама склона пракса. Не заповестљајући чињеницу да су и ове појаве само последица негативних преседана, које емитују политичка елита и органи власти, морамо признати да и тако изведене оне умањују морално право на непослушност провоцирану кршењем начела једнакости.

д) Сваки протест ове врсте помало губи смисао ако остаје без разумевања и подршке јавности. Теорија грађанске непослушности углавном одређује непослушност као јавни, ненасилни, свесни и политички чин, којим се појединац или протестна група обраћају осећају већине за правду.⁵ По свему судећи, такво разумевање и подршка овог пута би изостали. Већина грађана, и сама обузета бригом због немаштине и погођена есенцијалним неправдама, мало ће или никако неће бити погођена осећајем неправде због фискалних оптерећења адвоката, у односу на које још увек има предубеђење о високим зарадама и високом стандарду живота. Понајмање ће за то

⁴ Rawls, J., *A Theory of Justice* — *О грађанској непослушности*, у зб. М. Матуловића, *Људска права*, Ријека, 1989, стр. 69.

⁵ Rawls, J., *ibid.*, стр. 64.

разумевања имати клијенти, осим ако и сами из личних интереса нису побуђени за опструкцију правосуђа. Тако би адвокати олако и преурањено профанисали свој *ultima ratio*, на који, ако једнога дана заиста устреба, више нико неће гледати озбиљно.

б) Један део данашњих захтева адвоката подразумева да, у циљу поправљања њиховог материјалног положаја, буду донети закони са ретроактивним дејством. Такви закони, међутим, један су од генератора правне несигурности, па би најмање адвокати смели да буду њихов повлашћени корисник, а поготово њихов иницијални фактор.

е) Најзад, поставља се питање да ли су адвокати и адвокатске коморе искористили сва друга правна средства да би исправили неправедно право? Да ли су у свим случајевима, у којима сада траже корекцију закона, утицали на њихов садржај у припремној или легислативној процедури и користили средства уставноправне и уставносудске заштите? Да ли су употребили друге облике протеста? Да ли су, другим речима, показали максимум иницијативе да се редовним писаним и усменим отпором, а не обуставом рада, заузму за правду према себи, као што се заузимају за правду према другима? Плашим се да нису. А уколико нису, прибегавању крајњем средству увек се може приговорити.

Ипак, и у прилог обуставе рада постоје релевантни разлози.

Један од њих свакако је дубока криза правног и правосудног система. Безочно упадљива и дуготрајна несагласност устава и закона, неправедно и противречно право, деспотска оријентација председничке власти, самовољна извршна власт, делегитимизовање законодавних тела и углавном нестручно, паралисано и политички корумпирано правосуђе, обесхрабрују и најтврђе поборнике легализма и доводе у питање смисао и функцију адвокатуре. Стање у коме се налазимо гранично је стању у коме се уопште може правити разлика између грађанске непослушности⁶ и отворене побуне. Наравно, питање је и правне и политичке процене да ли се постојеће институције могу, било рехабилитовати, било рушити, уз помоћ адвокатуре и да ли је задатак адвокатуре да им, у граничним ситуацијама, пружи руку спаса или да их гурне у амбис.

Јасно је, међутим, да то није сврха адвокатских протеста, као што ни задатак адвокатских организација није да, докле год се може говорити о кризи а не о распаду система, пружањем подршке опструкцији државних органа воде не само њиховој деструкцији, него и самодеструкцији адвокатског позива.

⁶ У наведеном делу Ролс је истакао да се његова теорија односи на непослушност према легитимно уређеној демократској власти, у друштву које је готово сасвим праведно и у највећем делу добро уређено, али у коме ипак долази до озбиљних повреда права (ор. cit., стр. 63).

LAWYER'S „STRIKE” — AN INSTRUMENT OF PRESSURE
OR SELFDestruction

Slobodan Beljanski

Summary

Lawyer's „strike” in Serbia is a new practical instrument of pressure for the protection of professional and economic interests. The author points to the Rawls theory of civil disobedience, considering that the crisis of the legal system and general endangering of freedom and rights, claim from lawyers that their interests should subordinate to interests of citizens and that the protests and discontents should be expressed in other ways, different from the obstruction of their own function and the function of the administration of justice.

Key words: strike, lawyers, crisis, civil disobedience, protection, administration of justice.

ВАНРЕДНА СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Ванредна скупштина Адвокатске коморе Војводине одржана је 16. XI 1996. године са следећим дневним редом: 1. Извештај координационог одбора о резултатима преговора са Владом Републике Србије и Републичком управом јавних прихода; 2. Доношење одлуке о мерама и трајању протеста; 3. Усвајање завршног рачуна за 1995. годину.

Скупштини је присуствовало око 120 адвоката. Радним председништвом, у коме су били г. Борђе Миковић, адвокат у Новом Саду, г. Сима Стројић, адвокат у Ковачици, гђа Даринка Провчи, адвокат у Новом Саду, и г. Живојин Матејић, адвокат у Црепаји, руководио је г. Миодраг Бисалов, председник Општинске организације адвоката у Новом Саду.

У центру пажње били су актуелни захтеви и протести адвоката и расправа о томе да ли ће и адвокати Адвокатске коморе Војводине прибећи протестној обустави рада. У вишечасовној живој дискусији суделовало је преко 20 адвоката.

О до сада предузетим мерама и резултатима тих мера, у вези са првом тачком дневног реда, Скупштину је известио председник Управног одбора, г. Борђе Вебер, а његов су извештај допунили члан Управног одбора, г. Боривој Ђурчин, и председник Већа АКВ, гђа Јованка Марић. Г. Борђе Плачков, адвокат у Новом Саду, предложио је да протест, уколико га треба спровести обуставом рада, у првом реду треба да буде мотивисан лошим радом суда. Изјашњавајући се против обуставе рада, г. Бранко Лекић, адвокат у Новом Саду, указао је на чињеницу да су један од узрока тешког материјалног положаја адвоката активности агенција које се нестручно и неовлашћено баве адвокатским пословима. Након анализе разлога против и у прилог обуставе рада, г. Слободан Бељански, адвокат у Новом Саду, оценио је да криза правног система и правосућа и општа угроженост права и слобода грађана, изискују од адвоката да управо сада воде рачуна о томе да властите интересе не претпоставе

интересима клијентата и да, уместо у виду обуставе рада, своје оправдано незадовољство изразе на друге начина. Г. Душан Павлица, адвокат у Бачкој Тополи, изнео је став своје Општинске организације против обуставе рада, налазећи да проблем опорезивања адвоката није примаран и да адвокате АК Београда и АК Србије у овом тренутку треба деклараторно подржати, а напоре усредсредити на мере за побољшање рада судова. Гђа Марија Милорадов, адвокат у Новом Саду, указала је на забрињавајућу појаву неповерења грађана у правосудје и предложила континуирану кампању у циљу афирмације и заштите интереса адвокатури. О опредељењу Општинске организације адвоката у Суботици да је у знак протеста потребно обуставити рад, Скупштину је обавестио г. Фрања Вујков, адвокат у Суботици. Г. Марјан Илић, адвокат у Ст. Пазови, подржао је обуставу рада, а г. Јован Секељ, адвокат у Зрењанину, изјаснио се против таквог начина протеста, али и против демагошког разумевања за тежак положај правосудних органа, који разумевање, за иначе у скорој историји чешће, невоље и тешкоће у адвокатури никада нису исказали. Адвокат у Палићу, г. Тома Јакшић, изнео је тезу да нема независне адвокатури без њене материјалне независности, да уз важећи начин опорезивања нема материјалне независности и да досадашњи напори да се такво стање поправи нису уродили плодом. Г. Богдан Петровић, адвокат у Новом Саду, акценат је ставио на интересе клијентата и указао на процесноправне проблеме који би настали неиздиференцираном обуставом рада. Адвокат у Панчеву, г. Милан Миковић, упозорио је на значај приступања протесту за питање положаја Адвокатске коморе Војводине, истичући да би одустајање од протеста могло бити још један аргумент више за деградацију ове Коморе. За обуставу рада залагали су се и г. Борђе Гарабандић, адвокат у Жабљу, гђа Милица Јокић, адвокат у Новом Саду, и г. Лападат Ливијус, адвокат у Зрењанину. Насупрот томе, г. Љубомир Ковачевић, адвокат у С. Митровици, оценио је да проста солидарност са неком од других комора не може бити довољан основ за штрајк. Против обуставе рада изјаснио се и г. Велимир Нинков, адвокат у Врбасу. О проблемима у пореској политици према адвокатицима говорио је г. Сава Митровић, адвокат из Руме. Г. Миодраг Секулић, адвокат у Сомбору, пренео је став Међуопштинске организације адвоката Сомбора, Апатина и Оцака, чији је председник, да штрајку треба приступити и да се тиме само изражава доследност и подршка ставовима Управног одбора наше Коморе. Секретар Управног одбора, г. Светозар Добросављевић, подсетио је на овогодишње активности органа Коморе да се уреди пореска политика према адвокатицима и на позитивне резултате претходне Ванредне скупштине, али и на чињеницу да су, због нереалних статистичких података, у међувремену доприноси знатно порасли а камате нерегуларно одмераване и закључио да обустави рада не треба прибећи, јер нису исцрпени други облици комуникације са државом.

Након неспоразума и краће расправе о начину формулисања питања за изјашњавање, јавно гласање показало је да су 62 адвоката за протест обуставом рада, а да их је 46 против таквог облика протеста. Изнесене су примедбе да у гласање нису укључени сви који су били у просторијама Коморе, али се у тренутку изјашњавања нису нашли у сали, као и да у обзир нису узети они који су се уздржали, па је председавајући дозволио поновљено изјашњавање. Друго гласање (обављено посебним улажењем у салу и пребројавањем оних који су за, који су против и који су уздржани) показало је да су за обуставу рада 62 адвоката, али да, с обзиром да је против обуставе сада било 57 адвоката, а 5 њих се од изјашњавања уздржало, за одлуку о обустави нема потребне просте већине. Нису уважене примедбе да пре гласања није утврђен укупан број присутних (г. Јован Михајловић, Зрењанин), да је друго гласање нерегуларно (г. Миодраг Секулић, Сомбор), да треба одржати другу Скупштину или наставак ове (г. Јован Секељ, Зрењанин), да гласање треба поновити (г. Стеван Рончевић, Нови Сад), да се, због нерегуларности у гласању, Скупштина определи за друге облике протеста и одреди према начину протеста адвоката у Београду (г. Слободан Бељански, Нови Сад). На тај начин, без одлуке о ступању у протест обуставом рада Скупштина је закључила расправу о другој тачки дневног реда.

Скупштина је прихватила предлог одлуке о завршном рачуну за 1995. годину.

На предлог г. Секулића Скупштина је одлучила да задужи Управни одбор да прати збивања везана за протест адвоката других адвокатских комора и да, у случају потребе, поново закаже Скупштину која би се још једном изјаснила о захтевима и евентуалним формама протеста.

На предлог г. Секеља (Зрењанин), Скупштина је у форми радног закључка препоручила Управном одбору да библиотеку Коморе снабде законима суседних земаља.

Р. Ј.

Др Милорад Живановић
доцент Правног факултета у Бања Луци

УСЛОВ КАО НАЧИН МОДИФИКАЦИЈЕ ПРАВНИХ ПОСЛОВА*

— ПОЈАМ И ВРСТЕ —

САЖЕТАК: У првом делу рада аутор дефинише појам услова као чињеницу која припада објективном свету, треба да се оствари у будућности и неизвесна је. У другом делу аутор објашњава врсте услова према времену настанка и према садржини и говори о испуњењу и о функцији испуњења или неиспуњења.

Кључне речи: услов, правни посао, јавни интерес, испуњење, фикција.

Правни послови су изјаве воље учињене са циљем да се заснује грађанскоправни однос, да настане, да се пренесе или да се угаси извесно субјективно грађанско право, уколико то допушта правни поредак. Правни послови се обично закључују коначно, дефинитивно и могу се мењати само пристанком свих заинтересованих лица. У временском интервалу од њихових закључења па до њихових испуњења могу наступити одређене промене. Да би се те промене могле узети у обзир, допушта се заинтересованим лицима да могу настанак или престанак правних послова везати за неке непознате околности. Тиме се постиже да се воља заинтересованих лица при закључивању правних послова боље усклади са резултатима могућих промена. Једно од средстава којим се то постиже, зове се услов („condiciones”).¹

* Рад примљен: 14. XII 1995.

¹ Често се у литератури уместо правилне речи „condicio” (услов) употребљава погрешно назив „conditio” („укувано воће”).

Услов није од значаја само за заинтересована лица (уговораче), већ има и свој друштвени значај. Он се огледа у негативном правцу на тај начин, што грађанско право одређује, које се околности (догађаји) могу уговорити као услов. У позитивном правцу друштвени интерес код услова не долази до изражаја.

У овом раду ћемо, због сложености материје, говорити само о појму и врстама услова, као једним од начина модификације правних послова.

1. ПОЈАМ УСЛОВА

Реч „услов” у обичном говору, па и у праву има различито значење.² Њоме се често означава неко стање или прилике, посебно кад од њих зависи неки резултат односно неко друго стање, па се нпр. тако говори о временским условима (приликама), о материјалним условима, о условима за упис на факултет или у наредну годину студија. Такође је чест случај да се под условом подразумева нешто што је неопходна претпоставка (услов, предуслов), као на пример, да је писмена форма услов пуноважности уговора за пренос непокретности. Посебно место заузимају општи услови пословања код формуларних и атхезионних уговора. У кривичном праву и грађанском праву (у домену одговорности за штету), о услову се говори у смислу узрока. Међутим, код модификације правних послова услов (*condicio*) је сасвим нешто друго. У овом специфичном правнотехничком смислу услов је *будући и неизвесан догађај (околности)* од чијег наступања или ненаступања, по вољи странака, зависи почетак или престанак дејства једног правног посла. Тај будући неизвесни догађај (околност), који може представљати радњу, пропуштање или другу чињеницу је услов. Придат правном послу на основу воље странака, он са њим чини нераздвојну целину. Закон о облигационим односима није пошао од ове опште прихваћене дефиниције услова, већ у чл. 74. ст. 1. наводи „Уговор је закључен под условом ако његов настанак или предстанак зависи од неизвесне чињенице”. Није нам јасно зашто је таква погрешна одредба из чл. 151. ст. 1. Швајцарског закона о облигацијама преузета у наш закон. Наиме, у науци је општеприхваћено, а и законодавства тако регулишу, да

² Опширније о појму услова видети код Проф. др Обрен Станковић—проф. др Владимир В. Водинелић: *Увод у грађанско право*, Номос, Београд, 1995, стр. 186, 187; проф. др Слободан Перовић—проф. др Драгољуб Стојановић: *Коментар Закона о облигационим односима*, Културни центар Горњи Милановац и Правни факултет Крагујевац, Књига прва, 1980, стр. 295—297; Др Јован Славнић: *Основи грађанског права*, Научна књига, Београд, 1987, стр. 131; проф. др Војислав Спаић: *Грађанско право* (општи део и стварно право), Сарајево, 1971, стр. 292; Др Драгољуб Д. Стојановић: *Увод у грађанско право*, општи део, пето, измењено и допуњено издање, „Савремена администрација”, Београд, 1981, стр. 182; др Даница Попов—мр Раденка Цветић—мр Душан Николић: *Практикум за грађанско право*, Књига I, општи део, Нови Сад, 1991, стр. 188.

правни посао настаје већ приликом његовог закључења, а да је само његово дејство зависно од наступања или ненаступања услова. Такође се не можемо сложити са одредбом из чл. 74. ст. 1. Закона о облигационим односима према којој је услов *неизвесна* чињеница. Дакле, Закон је изоставио онај елеменат у дефиницији услова да је то „будућа”, неизвесна чињеница. Неизвесност може бити објективна или субјективна, стављена у прошлост или будућност. Као услов може бити постављена само околност (догађај) која је објективно неизвесна, а објективно неизвесна околност може бити само будућа околност. Због тога, немамо услов нпр. ако кажемо: продаћу ти библиотеку ако умре лице А. Смрт лица А није неизвесан, иако је будући догађај. Лице А ће сигурно умрети, само се не зна када. Али ако кажемо: продаћу ти библиотеку ако лице А умре у току ове године, онда већ имамо испуњење услова, јер је неизвесно да ли ће лице А умрети баш у току ове године. Закон о облигационим односима у чл. 74. ст. 1. такође не говори о услову као догађају (околности), већ употребљава појам чињенице. Сматрамо да је ово боље решење, јер је појам правне чињенице шири појам од појма догађаја. Наиме, правне чињенице обухватају и догађаје и људске радње — како дозвољене (радње сагласне праву и вољне радње) тако и недозвољене (деликте). Према томе, услов није неизвесна околност (догађај), како каже Закон о облигационим односима, него *будућа* и *неизвесна* чињеница.

Из свега наведеног, о појму услова можемо извући следеће закључке:

- услов је чињеница која се може *објективно* перцепирати у спољнем свету,
- услов је чињеница која треба да се оствари у *будућности*,
- услов је *неизвесна* чињеница.

Посебно је потребно нагласити да зависност дејства правног посла од услова не сме бити претпостављена објективним правом него приватном диспозицијом, јер би у противном овакви услови били правни, а правни услови су неправни услови. Наиме, када закон говори о условима и њиховим правним дејствима, тада се ови законски прописи не смеју схватити тако, као да се овде говори о неким „законским условима” односно о „условима који настају на основу закона”, јер таквих законским услова уопште нема, пошто се они одређују у правном послу само вољом странака, путем њихове приватне диспозиције, па се због тога ови прописи односе искључиво само на *законом одређене* *приватне* *потребне* за ваљаност и правно деловање слободном вољом уговорених услова.³

³ Др Михаило С. Ступар: *Грађанско право*, Општи део, „Савремена администрација”, Београд, 1962, стр. 162.

Треба имати у виду да уговорени услов нема значење *правне обавезе*, већ само могућност постизања условљеног економског интереса (јер лице А може да умре ове године, али не мора). Условом се условљава *реализација правног посла*, јер је условљени правни посао у ствари непотпун правни посао који чека испуњење односно неиспуњење постављеног услова како би се тек након тога могао реализовати, остварити као потпун правни посао и производити намеравана правна дејства. Ово треба схватити тако да уговарање услова нема значење закључивања неког *споредног састојка правног посла*, пошто се услов сматра као *битни састојак*, битни елемент, део условљеног правног посла, јер би у противном произишло, да условљени правни посао (нпр. под одгодним, суспензивним условом) може остати на снази и даље иако је могућност испуњења услова дефинитивно отпала, а то је немогуће, пошто би било у очигледној супротности с циљем уговарања услова, тј. стварањем стања зависности реализације, остваривости закљученог правног посла.

Услови који не испуњавају све елементе за његов постанак, називају се *неправи (иривидни) услови*, јер не производе правне последице као прави услови. У ове услове спадају:

Услови који се односе на чињенице које су се десиле у прошлости или се баш сад дешавају (*condicio in praesens vel in preteritum collata*). У овом случају сматра се да је правни посао без услова, иако је за лице које је ту чињеницу ставило за услов она неизвесна. За услов је, како смо већ рекли, меродавна објективна, а не субјективна неизвесност. Тако, на пример, неко купи аутомобил под условом, да на данашњем извлачењу лутрије које је већ одржано, а чији је резултат странкама непознат добије премију.

Нужни услови (condicio necessaria). — Они чине наступање правног дејства зависним од једне чињенице која се мора десити. Чињеница јесте будућа, али није неизвесна. Упркос будућности сигурно је да ће чињеница наступити, јер то одређује сама природна законитост (нпр.: ако Ранко умре).

Правни посао закључен под нужним суспензивним условом је ваљан, јер је стварно безуслован. Везивање правног посла за чињеницу која мора наступити има редовно дејство рока, па се сматра да је правни посао закључен без услова. То значи да је дејство тог правног посла одгођено до наступања тога рока. Супротно томе, постојаће услов а не рок, ако се дејства посла учине зависним, на пример, од редоследа смрти: чиним некоме поклон с тим да ми се својина на ствари врати уколико поклонопримац умре пре мене.

Правни посао закључен под нужним резолутивним условом је неваљан, јер странке стварно не желе да њихов посао произведе правна дејства. Тако, на пример, дајем ти сат, али треба да ми га вратиш, ако сутра осване.

Обичан услов којим се одређује садржај правног посла, а не од кога зависи дејство правног посла. На пример, клаузула о претходној чинидби: „роба ће бити испоручена по уплати куповне цене”.

У (30) *Неразумљиви* (ишв. *иррелексни*) услови су противречни услови код којих је као услов стављена чињеница која уопште нема везе с конкретним правним послом, јер је нејасна или неразумљива. На пример, А ће бити мој наследник ако умре пре мене. Ако су постављени у *шестиаменџу*, сматрају се као да не *постоје* (чл. 86. ст. 3. Закона о наслеђивању БиХ — скраћено ЗНБиХ), а у *осталим правним пословима* доводе до њихове *ништавости*.

Недоушџиен услов је онај који је противан уставним начелима друштвеног уређења, принудним прописима и моралу (чл. 75. ст. 1. Закона о облигационим односима — скраћено ЗОО). Код *шестиаменџа* се сматра да не *постоје* (чл. 86. ст. 3. ЗНБиХ)⁴, а код *других правних послова* чине ове послове *ништаким* (чл. 75. ст. 1. ЗОО).

Немоуђи услов (*condicio impossibilis*) је онај за којег је од почетка јасно да се он не може остварити. Та немоуђност може бити физичка и правна. За физичку (природну) немоуђност можемо навести пример: ако прстом дотакнеш сунце, а за правну: ако купиш Атлантски океан.

Код немоуђних услова је важан моменат закључења правног посла, јер се у том часу одлучује да ли је услов могућ или немоуђ. Због тога, ако је услов у часу закључења правног посла био могућ, па је касније постао немоуђ, сматра се да се услов није остварио (изјаловио се). Ово је важно због тога што немоуђ услов додан правном послу може да изазове ништавост самог посла.

У првом реду треба пазити да ли је немоуђ услов суспензиван или резолутиван. Такође није сведно, по нашем позитивном праву, да ли је немоуђ услов додан правном послу *inter vivos*, или *mortis causa*.

Немоуђи услови у *шестиаменџу* сматрају се као да не *постоје* (чл. 86. ст. 3. ЗНБиХ). *Остали правни послови* који су закључени под немоуђим *одложним* условом су *ништаким*, док се немоуђи *раскидни* услови сматрају *непостојећим* (чл. 75. ст. 2. ЗОО).

Правни услов (*condicio iuris*) је такав услов где се ради о претпоставци од које зависи пуноважност посла, коју нису одредиле странке својом вољом као код правног услова, већ коју захтева закон. Тако, на пример, правни услов имамо, ако се по закону за пуноважност једног посла тражи одобрење државног органа. Правни услов

⁴ Тако, на пример, недопуштеним условом треба сматрати одредбу тестаментa којом се наследници оставља одређена имовина уз услов да се не уда. Ово због тога што је једно од права сваког човека да слободно одлучује о закључењу брака и оснивању породице. Ако особу која је то реализовала морају зато стићи штетне последице у његовој имовинској сфери, конкретно, да му престане право на наслеђивање, које му иначе по закону припада, тада се постављање таквог услова у тестаменту у погледу права наслеђивања указује као ограничење те слободе. Такав би услов евентуално могао одвратити онога на кога се односи од склапања брака и оснивања породице, тј. могао би га ограничити у његовој личној сфери живота. Постављање таквог услова је стога недопуштено. (Решење Врховног суда Хрватске Рев 539/83. од 22. IX 1983, Збирка судских одлука, Београд 1983, Књига VIII, св. 3, одлука бр. 207.)

ће важити и кад га странке нису предвиделе, јер је сувишно да се у правном послу одређује као услов нешто што је за пуноважност правног посла одређено законом.

II. ВРСТЕ УСЛОВА

Најчешће се при закључивању правних послова појављују одложни (суспензивни) и раскидни (резолутивни) услови.

Код *одложној* (суспензивној) *услова* правни посао настаје одмах, али се *дејствија* правног посла одлажу до испуњења (позитивни одложни услов) или неиспуњења (негативни одложни услов) *услова*. Тако, на пример, ако дипломираш на правном факултету, поклонићу ти сат. Такав правни посао постоји и у случају куповине на отплату, кад продавац задржава право својине и поред предаје ствари купцу, док је овај коначно не исплати (*pactum reservati domini*). Или, лице А се обавезе да ће продати своју кућу лицу Б уколико добије други стан у месту, по основу свог радног односа. Отац обећа сину да ће му дати 100 хиљада динара ако дипломира.

Код *раскидној* (резолутивној) *услова* и правни посао и његова правна дејства настају одмах, али она престају са испуњењем (позитиван раскидни услов) или неиспуњењем (негативан раскидни услов) *услова*. Тако, на пример, поклоним некоме сат, али да ми га врати ако падне на дипломском испиту. Или, једно лице свом познанику посуди писаћу машину да се њоме послужи док не купи за себе машину. Или, отац се обавезе према сину да ће га издржавати до женидбе.

Према томе, са настанком *услова* код одложног *услова* настаје, а код раскидног престаје дејство правног посла. Некада се може појавити сумња да ли се у конкретном случају ради о одложном или раскидном *услову*. Задатак је тумачења да према вољи странака и циљу који се жели постићи правним послом установи о којем се *услову* ради. Код купопродаје са задржавањем права својине и куповине на пробу, у сумњи се узима да су закључени под одложним *условом*.

Према *садржини* *услови* се деле на: каузалне (случајне), потестативне, мешовите, позитивне и негативне.

Каузални су *услови* они чије наступање зависи од случаја, а не од утицаја људске воље.⁵ Нпр. ако дође до провале облака; или један се сељак обавезе да ће продати сав род шљива из свог воћњака по одређеној цени ако добро роди.

Потестативни *услови* (*condicio si voluere*) су они који зависе од наступања једног догађаја који зависи од воље једне од странака

⁵ Мр Слободан Вучичевић—мр Стеван Милићевић: *Основи грађанској права*, „Савремена администрација”, Београд, 1985, стр. 55.

(нпр. ако се ожени; или код куповине на пробу, тј. кад купац прво испроба мустру или ствар коју купује или код рада на пробу).⁶

Теоретичари XIX века су одрицали могућност стимулације вољног услова, јер су сматрали да је нелогично да пуноважност правног посла зависи од воље оног лица које тим послом треба да буде обавезано (дужник). *Савињи* је признавао само један такав изузетак код уговора о купопродаји на пробу („купујем ако ми се допадне“), пошто се овде једнострана самовоља купца односи само на ваљаност ствари која се купује.⁷

У савременој теорији је опште прихваћено да се двострано обавезни уговори могу закључивати под условом да важе, ако их једна страна уговорница „жели“. Таквим уговором заснива се за уговорног партнера, када је пуноважност уговора условио својом „вољом“, право опције. Својом једностраном изјавом воље он може да уговорни однос стави на снагу. Уговор са потестативним условом ствара такво правно стање које овлашћује лице (странку која је уговорила вољни услов) на вршење опције, тј. даје му могућност да уговор, са утврђеним садржајем стави на снагу.

Потестативан услов постављен као резолутиван (раскидни) услов у облигационим уговорима може се по свом дејству изједначити са уговореним правом одустанице (код уговора са једнократном чинидбом, нпр. купопродаја), а код уговора са трајним дејством (закуп) са правом отказа.⁸

Меџовићи услови зависе како од воље једне од странака тако и од воље неког трећег лица (нпр. ако се ожени Љубицом).

Позитивни (афирмативни) и негативни услови разликују се према томе да ли правно дејство једног правног посла почиње испуњењем или неиспуњењем будуће неизвесне чињенице. Нпр. ако лице А остане неожењено, добиће кућу; или кад се једно лице обавезе да ће купити уметничку слику ако га у овој години не преместе у друго место (оба су негативна услова). Исто тако, ако се рођаку поклања стан с тим да не ступи у брак пре него што наврши тридесет година живота, или се продаје кућа уколико се продавцу не роди још једно дете, имамо примере правних послова модификованих негативним условима (неступање у брак, нерођење детета). Према томе, за негативан услов тражи се да се нешто не догоди, тј. да не настане будућа и неизвесна чињеница. То значи да се код правног

⁶ У француској доктрини за потестативне услове употребљава се термин *condition purement potestative*. Према чл. 1174. Француског грађанског законика уговорна обавеза је ништава „када је уговорена под потестативним условом од стране онога ко се обавезује“, а то се односи само на одложне потестативне услове. Ово правило не важи за раскидни потестативни услов.

⁷ Проф. др Слободан Перовић—проф. др Драгољуб Стојановић: *нав. дело*, стр. 299.

⁸ Ibid.

посла који је закључен под негативним условом, тражи да се постојеће стање не мења.

Међутим, одредба „ако останеш у земљи” такође је негативан услов. Ово због тога што се за негативан услов тражи да се нешто не догоди, па је услов испуњен тек онда кад је сигурно да више не може доћи до промене која је условљена. Према томе, за питање да ли је услов позитиван (афирмативан) или негативан није битна конструкција реченице, тј. афирмативан или негативан начин изражавања. Важно је да ли треба нека чињеница да се догоди или не догоди, односно да ли се постојеће стање мења или не мења.

Код позитивних услова тражи се да се нешто догоди, а то значи да будућа и неизвесна чињеница мора наступити. Наступањем те нове чињенице мења се постојеће стање. Тако, на пример, позитивни услов имамо код уговора о куповини и продаји једногодишњег рода плантажног винограда под условом да грозђе садржи одређену количину шећера. Подела услова на позитивне и негативне има практични значај утолико што су нека правила о томе да ли се услов остварио (или је његово остварење изостало) различита у зависности од врсте услова у питању.⁹

Услов се испунио (condicio existit) ако се оствари она чињеница која је као услов постављена. Међутим, док не наступи тај моменат, а постоји могућност да ће он наступити, каже се *услов лебди (condicio pendens)*. Ако је сигурно да та чињеница која је постављена као услов неће наступити или да у одређено време није наступила, онда се каже да је *услов отишао (condicio deficit)*.

Тако, на пример, *испуњени* услов је испуњен кад је наступила она чињеница која је била предвиђена као услов. Ако таква чињеница није наступила, а сигурно је да и неће наступити, позитивни се услов изјавио.

Неиспуњени се услов испунио, ако није наступила чињеница која је била предвиђена као услов, а истовремено је постало сасвим сигурно да се неће догодити. Ако се чињеница која је била постављена као услов доиста збила, тада се негативни услов изјавио.

Фикција испуњења односно неиспуњења услова. — Ова фикција уведена је у наше позитивно право Законом о облигационим односима. Према чл. 74. ст. 4. „Сматра се да је услов остварен ако његово остварење, противно начелу савесности и поштења, спречи страна на чији је терет одређен, а сматра се да није остварен ако његово остварење, противно начелу савесности и поштења, проузрокује страна у чију је корист одређен”.¹⁰ Овде се израз „сматра се” мора тумачити

⁹ Др Обрен Станковић—др Владимир В. Водинелић: *нав. дело*, стр. 188.

¹⁰ Овакву фикцију испуњења услова познавало је и римско право, па је још Улпијан наводио: *In iure civili receptum est, quotiens per eum, cuius interes condicionem non impleri, fiat quo minus impleatur, perinde, ac si implete condicio fuisset... Quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset, quo minus stipulator condicioni pareret, тј. у грађанском праву вреди правило да, ако онај ко има користи да*

као фикција, јер на овом месту доиста нема смисла тумачити израз „сматра се” као презумпцију. Наиме, у легислативној техници уобичајено је да се презумпција изражава речима „сматра се”, а фикција се крије иза израза „узима се”.

Фикција испуњења услова постоји, на пример, када оставилац одреди легат лицу А под условом да оно објави један рукопис оставиоца. Наследник који треба да испуни легат, наговори лице А да уништи рукопис, наводећи лажне чињенице.

Фикцијом испуњења услова спречавају се понашања која су противна савесности и поштењу у промету. Ако су последице спречавања остварења услова такве да се правни посао не може реализовати, несавесна страна дугује накнаду штете.

Фикција неиспуњења услова постоји, на пример, када се једна странка у уговору обавезе да ће да плати уговорену казну другој страни ако закасни са испуњењем своје обавезе. Поверилац у време кад је требало да буде испуњена обавеза отпутује и тако оствари услов за плаћање уговорне казне.

Имајући у виду поделу на одложне и раскидне услове можемо поставити следеће комбинације:

— Спречавање остварења одложног услова, несавесним радњама неког од учесника у правном послу. Ту се фингира да је услов остварен, што значи да настаје дејство правног посла.

— Спречавање остварења раскидног услова има за последицу да престаје дејство правног посла.

— Ако се несавесним, злонамерним радњама неког учесника у правном послу допринесе остварењу одложног услова, сматра се да услов није остварен.

— Ако се допринесе остварењу раскидног услова, узима се да правни посао и даље производи своје дејство.¹¹

се услов не испуни, спречи његово испуњење, треба узети као да је услов испуњен... На исти начин се поступа и код обавеза у случају да дужник учини нешто због чега веровник не може испунити услов.

За разлику од Аустријског грађанског законика који није познавао такву фикцију, сви савремени грађански законици је познају: кад страна којој је стало да се услов не испуни, својим нелојалним поступцима (несавесно, скривљено) спречи испуњење услова, настају последице као да је услов испуњен; кад страна којој је стало да се услов испуни, својим нелојалним поступцима (несавесно, скривљено) допринесе остварењу услова, наступају последице као да се услов није остварио (§ 162. Немачког грађанског законика; чл. 941. Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору; чл. 101. Кинеског грађанског законика од 1929; § 228. ст. 2. Грађанског законика Мађарске Народне Републике од 1959; § 54. Грађанског законика Републике Чехословачке од 1950; чл. 61. ст. 3. и 4. Грађанског законика РСФСР од 1964; чл. 156. Швајцарског законика о облигацијама; чл. 1359. Италијанског грађанског законика; чл. 207. Грчког грађанског законика; чл. 93. Грађанског законика Народне Републике Пољске од 1964; чл. 1178. Француског грађанског законика).

¹¹ Леваи Ендре: *Осујеђење настанка услова у правном послу*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, Нови Сад, 3/1976, стр. 7.

Пре свега је потребно утврдити да је наступање услова од стране повлашћене странке или странке која треба да буде обавезна осујећено или изазвано противно савесности и поштењу. То је дужна да докаже она странка која се на ову фикцију позива. У противном неће се сматрати да је услов остварен односно да није дошло до његовог остварења. Као моменат испуњења или неиспуњења услова треба узети моменат у коме је испуњење услова спречено или изазвано противно савесности и поштењу.¹²

Фикција испуњења односно неиспуњења услова не примењује се на потестативне услове и на тзв. правне услове (*condicio iuris*).

Правни посао може бити условљен и са више самосталних услова, у ком случају правни посао зависи од сваког таквог услова посебно, као нпр. поклањам ти кућу под условом да две године не пушиш и да се у том раздобљу не ожениш. Међутим, могуће је и условљавање неког правног посла и са *изв. условљеним условом* (*condicio eventualis*), тј. када се већ постављени услов условљава, учини зависним од једног даљњег другог услова, као нпр. платићу ти путне трошкове за одлазак у Грчку, али тамо можеш отпутовати тек кад примиш наследство од твог стрица. Да се приметити да су у случају постојања више самосталних услова ови услови међусобно независни, док су код условљеног услова они међусобно зависни. Код постојања више самосталних услова правни посао зависи од испуњења сваког услова посебно, док је за остварење правног посла условљеног са условљеним условом одлучно само испуњење последњег услова.

На крају, треба рећи, да се сви правни послови не могу условљавати. Разлози ове немогућности могу бити различити, као на пример, *моралне њрироде*: закључење брака под условом у породичном праву није дозвољено. У другим случајевима правни посао са условом може да вређа *јавне интересе*, на пример, дереликција (напуштање) својине на једној ствари може бити само безусловно, пошто је неопходно потребно да се тачно зна у сваком моменту какав својински однос постоји на ствари. *Сврха њравној њосла* такође може да представља препреку за постављање услова. На пример, одрицање од наслеђа не може бити условљено (чл. 137. ст. 1. ЗНБХ), компензација (пребијање дуга за дуг) не може бити условљена, јер супротна странка не би могла да зна да ли је наступила компензација или не. Из истих разлога не може бити условљено ни вршење права прече куповине или давање отказа.

¹² Ово је израз теорије *Venire contra factum proprium* чији је оснивач немачки правник *Reisler*, који је у својој монографији поставио следеће опште правило: „Нико не сме да дође у противречност са својим ранијим понашањем, ако се тиме вређају интереси другог лица и ако је такво противречно понашање у нескладу са принципима савесности и поштења и добрим обичајима”. (Леваи Ендре: *нав. чланак*, стр. 10).

Др Срећко Селаковић

асистент Медицинског факултета у Новом Саду

ОДМЕРАВАЊЕ НОВЧАНЕ НАКНАДЕ ЗА ФИЗИЧКЕ БОЛОВЕ УСЛЕД ОПШТЕЋЕЊА ЗУБА И ТОКОМ САНИРАЊА ПОВРЕДЕ*

САЖЕТАК: Систематизација медицинских критеријума за укупну оцену болова претрпљених од повређивања до краја рехабилитације представља покушај реалног оцењивања увођењем нове методологије. Досадашња пракса се углавном сводила на процену интензитета бола. Интензитет бола је основ у времену када је присутан бол (у тренутку повређивања, до медицинске интервенције, у току ње, у фази опоравка, код секундарних интервенција). Класификација повреда зуба и околних ткива прилагођена потребама вештачења бола и класификација стоматолошко-хируршких интервенција су предуслов ове методологије. Здравствено стање зуба пре повреде и проблем укупне оцене бола код политрауме су незаобилазни фактори који су уважени. Категоризацијом укупних болова и примерима из праксе заокружава се комплетна предложена методологија.

Кључне речи: вештачење, бол, зуби, повреде.

1. ЗАЈЕДНИЧКИ МЕДИЦИНСКИ КРИТЕРИЈУМИ ЗА СУДСКО-МЕДИЦИНСКО ВЕШТАЧЕЊЕ ФИЗИЧКОГ БОЛА

Физички бол као последица нанете повреде и утврђивање критеријума за накнаду штете су комплексан проблем. Разноврсност органа и ткива, старост особе и претходно здравствено стање су неки од фактора који указују да је изузетно тешко наћи све заједничке

* Рад примљен: 17. VI 1996.

1.1.1. Интензитет бола

Ради објективизације интензитета физичког бола у медицини се користе различите скале. Познате су варијанте са три, четири, пет и десет подеока. По нашем мишљењу, потребама праксе највише одговара скала од пет подеока. Она омогућује прецизно разврставање бола, без сувишног нијансирања. На основу ње је могуће разликовати:

1. Бол који траје колико и сам надражај (слабог интензитета),
2. Бол који траје дуже од самог надражаја (јачег интензитета),
3. Бол јаког интензитета који се спречава аналгетикама, имобилизацијом и мировањем, а провоцира покретима, говором, узимањем хране...
4. Бол изузетно јаког интензитета дужег трајања који се не спречава аналгетикама,
5. Бол који изазива шок и дуго траје.

1.1.2. Време трајања бола

Бол може бити тренутан, а може континуирано трајати све до коначног опоравка. Стога смо предвидели четири различита временска периода кад је бол присутан:

1. Бол у тренутку повређивања,
2. Бол који је присутан до лечења,
3. Бол приликом медицинске интервенције,
4. Бол у току зарастања претходно обрађене повреде.

У сваком од ова четири периода можемо вредновати бол по интензитету по скали од 1 до 5.

1.2. Повреде (хируршка класификација)

У трауматологији постоје многобројне поделе. Многе од њих се не могу применити приликом оцењивања физичког бола, због тога што су преуске или недоречене. С друге стране, постоје поделе које су преобимне. Објективно оцењивање била би омогућила класификација која би за полазиште имала интензитет бола у тренутку повреде и у току неопходних терапијских поступака. На жалост, такве поделе телесних повреда су веома ретке, а у појединим областима медицине их уопште нема. На наредним страницама овога рада ће бити систематизоване повреде зуба и околних ткива по овој методологији.

1.3. Додатни фактори

1.3.1. Здравствено стање органа пре повреде

Није исто оцењивати интензитет бола при повреди здравог и оболелог органа. Нпр. при прелому једног зуба са отвореном пулпом морамо диференцијално дијагностиковати поред повреде да ли је зуб био здрав, девитализован (излечен или не) или пародонтопатичан са извесним степеном клађења. Бол у наведеним случајевима не може бити истог интензитета иако се ради о идентичној повреди.

1.3.2. Вишеструке повреде

При вишеструкој повреди (политрауми) бол највише интензитета који постоји у тренутку повређивања, до медицинске обраде, током медицинског третмана и фази зарастања узима се као доминантан. Он се по интензитету оцењује од 1 до 5. Остали болови мањег интензитета изазвани другим повредама се не могу потпуно игнорисати али ни апсолутно уважавати. По овој методологији они се оцењују минималном оценом 1.

1.3.3. Секундарне интервенције након санирања повреде

У највећем броју случајева, након обраде повреде и залечења, пацијент се враћа у животну и радну средину потпуно рехабилитован. Међутим, некад су потребне додатне медицинске интервенције. Оне скоро увек изазивају одређен бол. Наш предлог је да се неке додатне интервенције оцене као секундарне повреде код политрауме оценом 1. То би биле интервенције из фиксне протетике (крунице, мостови) и из области хирургије (скидање жичаних лигатура, мини плочица, корекција ожиљака коже лица...). Без обзира на њихов број (једна или више) укупна оцена је 1.

2. ТРАУМАТОЛОГИЈА ЗУБА И ОКОЛНИХ ТКИВА: КЛАСИФИКАЦИЈА И ОЦЕНА ИНТЕНЗИТЕТА БОЛА

Разноликост приступа овој проблематици проистиче из комплексности патологије и релативно великог броја повреда ове регије. Свака класификација је одраз проблема посматраног са једног или више аспеката. У медицинској литератури постоје добре и детаљне поделе повреда зуба, алвеоларног наставка и околних меких ткива. Оне се несумњиво морају уважавати и при оцењивању интензитета бола који је меродаван за одмеравање новчане накнаде нематеријалне штете. Осим тога, мора се имати у виду и поменута *Међународна класификација болести и повреда*.

За потребе оцењивања интензитета бола најбитнији су тип повреде и неопходна терапија. Класификација коју предлажемо се заснива управо на тим факторима. Она за полазиште има:

А. Повреде зуба и околних ткива

В. Врсту терапеутског поступка

Ова два дела обухватају повреду гледану кроз време трајања бола.² Ради детаљнијег објашњења терапеутског поступка додат је и део неопходне додатне терапије (из домена стоматолошке протетике и стоматхирургије).³ Да би оцена бола била адекватна мора се узети у обзир претходно здравствено стање зуба.⁴ Мишљења смо наиме, да интензитет бола и неопходан терапеутски поступак не мора бити исти чак и у случају истоврсне повреде зуба. Потребно је водити рачуна о томе да ли је у питању: здрав зуб (Z), продонтопатичан (P)⁵, девитализован здрав зуб — раније излечен (DZ) и девитализован оболео зуб — неизлечен (DO).⁶

А. Класификација повреда зуба и околних ткива

Ова подела обухвата тринаест повреда зуба и околних ткива, разврстаних у три подгрупе.

Иzolоване повреде зуба:

А.1. Fractura enameli et dentini traumatica

Прелом круне зуба локализован у глеђи и дентину

А.2. Fractura coronae completa traumatica

Прелом круне зуба са отвореном пулпом

А.3. Fractura radice traumatica

Прелом корена зуба (у гингивалној, средњој, апикалној трећини и кос)

А.4. Luxatio traumatica

А.5. Intrusio traumatica

А.6. Extractio traumatica

Комбиноване повреде зуба:

А.7. Luxatio dentis traumatica cum fractura enameli (dentini)

² В.: одељак 1.1.2.

³ В.: одељак 1.1.3.

⁴ В.: одељак 1.3.1.

⁵ За потребе трауматологије зуба пародонтопатичан зуб би могли дефинисати на следећи начин: То је сваки зуб код којег су круница и део корена ван кости, дужи од дела корена у кости без обзира да ли постоји клађење зуба. Ово је битно због принципа полуге, њених кракова силе и тежишта (ослонца). Овакав зуб је много лакше излуксирати или сломити него здрав зуб.

⁶ У табеларном приказу у даљем тексту користећемо скраћенице Z, P, DZ и DO, у наведеном значењу.

A.8. Luxatio dentis traumatica cum fractura coronae completa

A.9. Luxatio dentis traumatica cum fractura radices

A.10. Fractura dentis comminutiva

Повреде околних ткива:

A.11. Fractura partis alveolaris mandibulae (maxillae)

Прелом алвеоларног наставка доње и горње вилице

A.12. Fractura mandibulae (maxillae)

Прелом горње или доње вилице

A.13. Vulnus lacerocantum⁷ (cutis, labii oris, gingivae, linguae)

Насилно покидана мека ткива усне, десни, језика, коже, образа

У табели 1. је дата оцена интензитета претрпљеног бола у контексту претходне класификације и то у току повређивања и до медицинске обраде, као и затеженог здравственог стања зуба. У табели прва цифра увек означава интензитет бола у тренутку повређивања, друга бол до медицинске обраде, а трећа збирни интензитет бола за ова два временска периода.

Табела бр. 1.

Повреда	Зубна оболења и стања			
	Z	П	DZ	DO
A. 1.	1+0=1	1+0=1	0+0=0	0+0=0
A. 2.	2+1=3	2+1=3	1+0=1	1+0=1
A. 3.	2+1=3	1+1=2	1+1=2	1+1=2
A. 4.	2+1=3	1+1=2	2+1=3	2+1=3
A. 5.	3+1=4	3+1=4	3+1=4	3+1=4
A. 6.	2+1=3	1+0=1	2+1=3	2+1=3
A. 7.	2+1=3	1+1=2	2+1=3	1+1=2
A. 8.	3+2=5	2+2=4	2+1=3	1+1=2
A. 9.	3+2=5	2+2=4	2+1=3	1+1=2
A.10.	4+3=7	3+3=7	4+3=7	3+3=6
A.11.		3+2=5		
A.12.		4+3=7		
A.13.		1+0=1		

Б. Класификација терапеутских поступака и интензитет пратећих болова

Избор терапеутског поступка зависи од природе саме повреде, времена протеклог од повређивања, едукованости медицинског особ-

⁷ У даљем тексту VLC (уобичајена термилошка скраћеница).

ља, опремљености амбуланти, година старости повређеног, нивоа оралне хигијене, спремности за сарадњу у току предложене терапије и потребе пацијента за одређеним стандардом оралног здравља.

У табели 2. неке интервенције се понављају. Потреба за овим је практичне природе да би се видео континуитет интензитета бола у периоду зарастања. Такође ово је било неопходно ради разлика које долазе касније након комплетне санације кад постоји потреба за секундарним интервенцијама.

Оцена интензитета болова је увек скопчана са датом локалном анестезијом пре медицинске обраде. Рад без локалне анестезије при болним интервенцијама није прихватљив из етичких разлога.

Табела бр. 2 — Интензитет болова у току медицинске интервенције и за време зарастања

Шифра	Интервенција (објашњење фазе зарастања)	Оцена	Збир
V. 1.	Директно прекривање пулпе — у фази зарастања нема бола, а од секундарних интервенција потребна је пломба	1 + 0 =	1
V. 2.	Exstirpatio pulvae vitalis — у фази зарастања нема бола, а од секундарних интервенција потребна пломба или надоградња са круницом	1 + 0 =	1
V. 3.	Exstirpatio pulvae vitalis — уз ортодонтско извлачење корена и надоградњу са круницом	1 + 1 =	2
V. 4.	Arpicotomia — у фази зарастања присутни конци	1 + 1 =	2
V. 5.	Extraction — у фази зарастања нема бола, а касније могућа протетска санација	1 + 0 =	1
V. 6.	Extractio chirurgica — у фази зарастања присутни конци, а касније могућа протетска санација	1 + 1 =	2
V. 7.	Reinplantatio — касније присутан сплинт	1 + 1 =	2
V. 8.	Repositio cum fixatio dentis — присутан сплинт	1 + 1 =	2
V. 9.	Repositio cum fixatio processus alveolaris — присутан сплинт у фази зарастања	1 + 1 =	2
V.10.	Repositio cum immobilisatio bimaxillaris — немогућност отварања уста у фази зарастања	2 + 2 =	4
V.11.	Обрада ране — у фази зарастања присутни конци, а касније могућа корекција ожиљка	1 + 1 =	2
V.12.	Extractio sequestri (corpore alieni) — у фази зарастања присутни конци, или јодна газа	2 + 1 =	3

3. ПРЕДЛОГ СКАЛЕ ПРЕТРПЉЕНИХ БОЛОВА

На основу добијене укупне оцене свих претрпљених болова, могуће је сачинити скалу која обухвата пет основних категорија бола са укупним опсегом од 1 до 25. У контексту целокупне медицинске трауматологије повреде зуба не могу имати већи опсег од 15, то јест не могу се уврстити више од III категорије. Једино удружене са преломом вилица могу прећи у IV категорију.

Табела бр. 3 — Скала претрпљених болова

Степен	Категорија бола	Могући опсег бола
I	Незнатни болови	1—5
II	Болови средњег интензитета	6—10
III	Јаки болови	11—15
IV	Изузетно јаки болови	16—20
V	Болови на граници издржљивости	21—25

4. МЕТОДОЛОГИЈА ОЦЕЊИВАЊА ПРЕТРПЉЕНИХ БОЛОВА (ПРИМЕРИ ИЗ ОРАЛНО-ХИРУРШКЕ ПРАКСЕ)

На три карактеристична случаја из праксе биће приказана методологија оцењивања укупно претрпљених болова и њихова категоризација. Примери су изложени по тежини претрпљених болова, од најлакших ка најтежим. Нумерички приказ свих примера у табели бр. 4.

Пример 1. — Петнаестогодишњи младић је задобио један ударац песницом у предео лица. Исте вечери се јавио дежурном стоматологу који је констатовао повреде горње и доње усне и три зуба. Повреде нису обрађене. Дат је упут за оралну хирургију. На нашем оделењу потврђене су повреде обе усне. Детаљним прегледом искључене су повреде два зуба који су од раније сломљени и тренутно су били у фази лечења. Усне су остављене да зарасту п.с.и. Повређен зуб је подвргнут ендодонтском лечењу са каснијом израдом надградње и крунице. Случај је занимљив због лажног исказа повређеног о лому још два зуба што би подигло оцену укупних болова.

Пример 2. — Мушкарац стар четрдесет година је од комшије задобио више удараца песницом по лицу. Јавио се свом стоматологу који је установио да је дошло до избијања четири зуба. Упућен је на наше оделење где је установљено да зуби нису избијени, већ сломљени са заосталим кореновима у кости. Такође је дијагностиковано луксирање два зуба и повреда доње усне. Укупно седам појединачних повреда. Rtg анализом је утврђена пародонтопатија на три повређена зуба доње вилице. Урађена су четири хируршка вађења заосталих коренова и два обична вађења зуба. Усна је ушивена. Накнадно су урађени мостови. Приликом оцењивања бола коришћени су нумерички подаци за пародонтопатичне зубе.

Пример 3. — Жена стара четрдесетдве године је гурнута са висине од два метра. Задобила је само повреде главе. Лекарска помоћ јој је пружена на Клиници за ORL. Потом је упућена на наше оделење, где долази након два дана. Утврђено је постојање осам појединачних повреда зуба и повреда вилице. Повреде су обрађене у операционој сали. Накнадних интервенција није било. Укупна оцена 15 је горњи лимит за повреде зуба и околних ткива. Конкретно у овом случају збир је 16. Збир је 15 код повреда зуба је могуће пре-

Табела бр. 4. — Методологија оцењивања укупно претрпљених болова

Локализација повреде	А	В	Збир	Оцена
доња усна	A.13(1) +	(-) =	1	1
горња усна	A.13(1) +	(-) =	1	1
зуб 21	A. 2(3) + B. 2(1) =		4	4
Секундарна инт. — надоградња са круницом				1
Укупна оцена претрпљених болова:				7
Пример 1 (категирија бола):	Бол средњег интензитета			
доња усна	A.13(1) + B.11(2) =		3	1
зуб 31	A. 4(2) + B. 5(1) =		3	1
зуб 41	A. 4(2) + B. 5(1) =		3	1
зуб 42	A. 3(2) + B. 6(2) =		4	1
зуб 11	A. 3(3) + B. 6(2) =		5	1
зуб 21	A. 3(3) + B. 6(2) =		5	1
зуб 22	A. 3(3) + B. 6(2) =		5	5
Секундарна интервенција — фиксна протетика				1
Укупна оцена претрпљених болова:				12
Пример 2 (категирија бола)	Јак бол			
доња усна	A.13(1) +	(-) =	1	1
кожа носа	A.13(1) + B.11(2) =		3	1
зуб 31	A. 6(3) +	(-) =	3	1
зуб 43	A. 6(3) +	(-) =	3	1
вестибулум доњи	A.13(1) + B.12(3) =		4	1
зуб 41	A. 3(3) + B. 6(2) =		5	1
зуб 42	A. 9(5) + B. 5(1) =		6	1
зуб 44	A. 9(5) + B. 5(1) =		6	1
алвеола	A.11(5) + B.12(3) =		8	8
Укупна оцена претрпљених болова: збир је 16 те се умањује на 15				
Пример 3 (категирија бола)	Јак бол			

машити ако је присутна повреда локализована на другом месту или комбинована са преломом вилице. Да је рабена фиксна протетика која носи оцену бола од 1, збир би био 17, али би укупна оцена болова остала 15 ради предвиђеног лимита.

5. ЗАКЉУЧАК

Рад представља покушај новог методолошког приступа оцењивања укупно претрпљених болова. Глобални приступ заједничким медицинским критеријумима је отворен и може претрпети извесне измене. Део који обухвата класификацију повреда зуба и околних

тквива такође је подложен модификацији у делу давања оцена код конкретних повреда и терапеутског поступка.

Уз поделу повреда костију лица и меких структура (горња и доња вилица, јабучна кост, језик, максиларни синус, плувачне жлезде, нерви) подела би била комплетна и примењива за оцену укупно претрпљених болова код повреда у максилофацијалној регији.

ESTIMATION OF MONETARY COMPENSATION FOR PHYSICAL PAINS SUFFERED THROUGH DENTAL DAMAGE AND DURING THE HEALING OF INJURY

Dr Srećko Selaković

Summary

Systematization of medical criteria for total evaluation of pains suffered from the moment of injury until the end of rehabilitation represents attempt of real evaluation by introducing a new methodology. Former practice mostly consisted of evaluation of intensity of pain. The intensity of pains is the basis of evaluation during the time in which the pain is suffered (at the moment of injury, through the time until medical intervention, during the medical intervention, during the course of healing, during the secondary intervention). Classification of damages of tooth and surrounding tissues which is adapted for giving an expert opinion and classification of stomatology surgery interventions are prerequisite of this methodology. The health condition of teeth before injury and total evaluation of pain in poli-traumatic conditions are unavoidable factors which are taken into consideration. Classification of total pains and practice experiences are sufficient for completing the overview of this suggested methodology.

Key words: an expert opinion, pain, teeth, injury.

Зоран М. Вучевић
адвокат у Новом Саду

ИНФЛАЦИЈА ПРИВРЕМЕНИХ МЕРА

Циљ овог написа је да, без аналитичких претензија, укаже на аномалије у пракси одлучивања о привременим мерама и подстакне расправу о овом важном проблему.

У последњих неколико година судови су због преоптерећености и неефикасности у мериторном одлучивању почели енормно да прибегавају привременим мерама, којима, не ретко, у складу са постављеним тужбеним захтевом унапред решавају спорну правну ствар. Приметна је тенденција да се, искључиво на штету тужене стране, тежиште са мериторног решавања (пресудом и њеним извршењем) помера према сумарном решавању.

Без претеривања се може рећи да су многи тужиоци у цивилним и привредним предметима, пре доношења пресуде којом се њихов неосновани тужбени захтев одбија, захваљујући привременим мерама, дугом трајању поступка и дугој примени привремене мере, остварили циљ који није имао правно покриће. Та појава, наравно намеће и питање: колико ће бити противизвршења (реегзекуција) код неосновано донетих привремених мера и правноснажно одбијених тужбених захтева, за чије „обезбеђење” су привремене мере биле издате без икаквог обезбеђења тужене стране?

Инфлација привремених мера практично од једног сигурног предмета ствара најмање два, а често и више нових спорних предмета. При том, новостворени предмети, због брзине социјалних промена, најчешће губе на актуелности и не доводе до потпуне реституције. Неосновано донете привремене мере, међутим, уграђују у друштвено ткиво озбиљну незаконитост.

Приметно је, такође, да судови углавном не уочавају разлику између тужбеног захтева и захтева за његово обезбеђење привременом мером, премда је, изузев одређених ситуација у поседовним пар-

ницама и радним спорovima, ова разлика један од битних постулата Закона о извршном поступку. Отуда се крши правило да се привременом мером не сме исцрпети тужбени захтев, одн. да се њоме не може остварити, већ само, одређеним забранама егzekутивне природе, обезбедити кондеминација из тужбеног захтева. Другим речима, садржине привремене мере и тужбеног захтева морају бити различите, тако да привремена мера остане само инструмент за обезбеђење. Насупрот овоме, пракса наших судова еволуирала је у правцу изједначавања ових садржина, услед чега парнични судски поступак добија одлике сумарног поступка, а неколико одредаба Закона о извршном поступку постепено замењује цео комплекс процесних норми Закона о парничном поступку, које се тичу доказивања, утврђивања спорних чињеница и мериторног одлучивања.

Без намере да омаловажимо институт привремене мере, чињеница је да је оваквом праксом у наше правосудје уведена једна од најгорих облика арбитрерности и незаконитости, чије узроке, на жалост, треба тражити и у субјективности, протежирању, личним везама и утицајима, а не само у брзоплетости, незнању или жељи да се како-тако компензира судска неефикасност.

ПРИКАЗИ

Др Ранко Кончар: „ОПОЗИЦИОНЕ ПАРТИЈЕ И АУТОНОМИЈА ВОЈВОДИНЕ 1929—1941”

(„МИР”, Нови Сад, 1995, стр. 359)

1. Начин организовања државе, као облик успостављања заједнице путем јавне власти, је битно питање не само за њено релативно задовољавајуће функционисање, већ и за њен опстанак. Проблем се јавља нарочито у новоформираним државама и то утолико више уколико су оне састављене од сегмената који имају различита историјска искуства, економску структуру, културни ниво и сл., а поготово ако улазе у такву државну заједницу са различитим представљама о њеном смислу, устројству и функционисању. Ако се то питање не реши ваљаним консензусом већ на самом почетку, таква је држава осуђена на константну нестабилност, унутрашње трзавице, озбиљне социјалне и политичке трауме, а у адекватном историјском моменту бугме и на распад. То је посебно важило и још увек важи за југословенску државу, од формирања те необичне заједнице па надаље.

Војвођански проблем и искуство у тој држави су били и посебно занимљиви, и посебно драматични, и посебно поучни. Њихова данашња актуелност добрим делом вуче корене из тог почетног времена и историјско-културолошког контекста, па нам се зато и многе аналогije које се непрестано намећу чине врло уочљивим.

2. Књига др Ранка Кончара јединствено је дело у нашој литератури, које нам, анализирајући политичка струјања у политичким партијама од 1929. до 1941. г. везана за војвођанско питање, на историографски поузданом материјалу представља једно узбудљиво и за Војводину значајно време, када се идеја њене аутономности покушавала политички да артикулише као уставноправно питање једне нужне федералистичке оријентације устројства југословенске државе у коју је, стицајем европских прилика и неприлика, Војводина укључена 1918. г. Искуство Војводине и збивања у њој и поводом ње тога времена, су израз њених специфичности, али и укључених процеса на читавом тадашњем југословенском простору. Испоставља се, да је водити политику на овом простору или поводом њега, због његове суптилности и сложености — изузетно деликатно. Ми се доиста морамо питати, да ли смо тада имали и да ли имамо политичаре и политичке партије дорасле за тако сложен политички задатак. Наша политичка драма је била у томе, што су се често у ту политику мешали и одређивали је они који нас нису познавали или нису били добронамерни, па су нам нудили решења која нису били примерена нашем бићу и нашим приликама, али и зато и у томе, што се и

овде налазило довољно наивних, који су били уверени да ће нам неко са стране боље решавати наше проблеме него ми сами. Та наивност је скупо коштала и кошта Војводину. Када је међуратна војвођанска политичка свест, изражена кроз различите политичке захтеве и програме, *почела да се самоосвећшава*, одједном је законито постала *иритирајућа и узнемиравајућа за оне политичке опције* које су овај простор *својатале* и настојале да одреде нашу политичку судбину према неком свом вредносном коду. Можда делимично и *због тога* није довољно проучена и проучавана наша специфична политичка прошлост.

Сусрет са књигом др Кончара је својеврстан сусрет са том нашим прошлошћу, *али* и пропитивање наше садашњости. Она нам, својом изванредном историографском грађом и ауторовим анализама, нуди низ порука и поука, *не зато што аутор намерава да поручује и подучава* већ због тога што се *оне намећу као резултат* једног озбиљног научног рада. Мене, као читаоца који се специјално не бави историјом, ово дело занима и у том смислу, поготово што је реч о научном делу *максималне објективности*. Оно што у њему одмах пада у очи јесте *документација*, грађа, извори. Аутор је изванредно *научно уверљив*, али и сугестиван, баш онда када пушта да документ, *чињеница, говори сам собом*. За мене су ти искази особито речити, пре свега у научном али и у ваннаучном смислу. Аутор је на дистанци и дозвољава грађи да се изрази, да би је, за читаоца готово неприметно, довео у ред *научном* логиком.

Четири историјска репера овог времена и простора (1929, 1932, 1935, 1939) нису случајно стубови историјске сцене на којој се одвијао међуратни политички живот Војводине, а на коју нас успешно изводи ова књига. Око њих су се слила многа збивања, неспоразуми, пројекти, заблуде, интриге и сукоби. Емотивнијем читаоцу помало тужно закључак аутора, да су *процеси након 1939. разводнили политички идентитет војвођанској фронтне*, „а да његови творци до краја нису схватили и разумели узроке те појаве. Будући да није имао карактер националног покрета, војвођански фронт није био отпоран на *сужене националне концепције и интересе* у име којих су га политички настојали оспорити и ликвидирати”. *Доказала се једна истина о Војводини*: да је она најрањивија када је увучена у врзино коло националистичких политичких опција. Тада, као да склапа уговор са ђаволом, без обзира из којег политичког подземља враг долази. Војводина се, нажалост, понекад збуњивала, и била збуњивана у *простору између националној и ђаволској — центриралистичкој и аутономној*.

3. Ако је поводом овог научног текста дозвољен извештај облик метафоричног изражавања, онда се чини да историјски роман о Војводини *до сада* има четири дела: *до 1918, од 1918. до 1941, од 1988—89.* и овај *који живимо*. Занимљива је не само сличност већ и *веза* између другог његовог дела и овог нашег садашњег. Управо због тога нам дело др Кончара пуно значи — треба да га упознамо како бисмо идентификовали и промишљали *нашу садашњост*.

Војвођанска прича која почиње 1918. г. је тужна, а помало и трагички-мична. Она је кренула еуфорично, успламтело, нереалним надама, заблудима и политичком епиком. Црњански би, по војвођански, рекао „блесаво”. Врло брзо нова стварност ту причу чини суморном, чак и за оне који су је тако победнички и славохлепно започели. Дакако, било је и остало доста

њених протагониста који је, или нису никад одојетинули или су је прихватили као носиоци ликова са синекурама.

Др Кончар добро чини што нас у кратким и уверљивим потезима укључује у онај део приче који наилази након 1929. г. Он се не да разумети без њеног почетка. Одмах по тзв. уједињењу, ликвидира се покрајинска власт, свака посебност се отворено потискује, врши се најотворенија и најдиректнија економска девастација Војводине, упропашћен је добар управни апарат настао у Аустроугарској, истиснуто квалификовано чиновништво и доведена полуписмена, корумпирана и бешћутна бирократија која није имала никакве емотивне и културне везе са овим простором. Све пречанско је било сумњиво, а порески систем је *по Војводину посебно* био катастрофалан. Диктатура од 1929. г. не доноси ништа ново — само нешто суптилније чини исто оно што се чинило и пре 1929. Раније области а сада бановине биле су засноване на истој логици централизоване власти, а југословенски интеграционализам био пуки инструмент србијанског хегемонизма. Војводина ће касније, а дефинитивно 1939. г., бити укључена у *шзв. хрватско ишћање, које ће се „рецавати” по националној а не браћанској лојци*. Војвођански фронт је на том питању и поводом њега пао. Покушаји, почев од 1932. г. нарочито, да се војвођански проблем наметне као *уставнојравно ишћање*, да се врати на позицију 1918. и поново почне са другом политичком логиком, израда разних *пројеката* конституисања државе са војвођанским уставним идентитетом — нису успели. У таквим политичким контекстима, *аутор браћи узбудљива збивања* не само између појединих партија, већ и унутар нарочито радикалне партије. На отпору унитаризму развио се пречански покрет, али ни он унутар себе није био јединствен.

4. Књига др Кончара нам, документовано представља не само иритирање и сталан немир аутономној Војводини ненаклоњених политичких снага, већ истовремено и *ујорност и одлучност* војвођанских аутономистички оријентисаних носилаца политичке мисли, који су се отворено, директно и аргументовано, а при томе *врло цивилизовано*, супротстављали централистичком политичком интегрализму и нису дозвољавали да буду фрустрирани чињеницом, да су бивали прокажени, потискивани и стално сумњичени, ако не и полицијски контролисани. Запажа се да у овим политичким процесима видно место заузимају војвођански правници, *пре свега адвокати*, иначе са врло занимљивим духовним и политичким биографијама.

Србијанска опозиција и када је схватала да је пренаглашени централизам штетан, и када је нудила нова „решења”, нудила их је на мање или више прикривен *централистички начин* — она централистички начин мишљења никад није превадала. Војвођанске опозиционе партије, или опозиционе групе у ширим партијама, сасвим су другачије схватале *проблем децентрализације*. Оне су решење виделе у неким облицима *федерализације* — у ствари *аутономности*. Зато нису биле симпатичне ни *режиму ни србијанским опозиционим партијама*. Тако се, ето, није могла приметити ни *тада, као реџимо улавном ни данас, суштинска разлика* између режимског и србијанског опозиционог става према Војводини. Они, према документацији у овој књизи и закључцима аутора, једноставно нису *схватили* да је проблем Војводине државноправно-конституционално (у основи федерално), а не просто *локално самоуправно питање*. Њихова традиција централистичке политичке свести била је и остала *оквир* њихових поимања државе, права, децентрализације, парламентаризма.

5. Читаоца овог документованог и корисног научног дела, из разумљивих разлога, занима питање, у којој мери су политичка *схватњања* и *поли-ишички анијазман*, посебно војвођански оријентисаних политичких партија које су деловале у времену које нам аутор представља, *били присутни* и *прихваћени* у војвођанском јавном мњењу, нарочито код тада *релативно* (око трећина популације) већинског националног живља. Мада се неки искази аутора баве и тим питањем, он у овој књизи није себи нити поставио задатак, да на то питање даје одговоре. Међутим, сама књига својом грађом и неким упозорењима аутора, *сујерице закључак*, да су све ове партије у својој основи биле *лидерске*, дакле *партије војства* и да се политичке конфронтације између њих или група у њима одвијају на *нивоу војства*, или претежно тако, а да неке политичке *групе* нису објективно имале *нарочити* утицај нити на војвођанско јавно мњење нити на глобалне политичке одлуке, тј. да су биле *маргинализоване*. Поуздан одговор на поменуто питање вероватно не могу дати *ни подаци о изборима*, јер се свим изборима у то време манипулисало. Ако бих ишта посебно, као читалац ове књиге, могао да очекујем поводом проблема којима се она бави, онда је то одговор, научни дакако, на постављено питање.

Књигу др Ранка Кончара није тешко препоручити и *широј* читалачкој публици, посебно овде и посебно данас. Специјалисти ће о њој дати свој строги *научни суд*. Овим скромним прилогом хтео сам само да укажем на њено шире значење и њену актуелност. Да је оно што се зове „прошлост” увек мање или више и садашњост — не треба посебно наглашавати. Многа места која срећемо и као *документи* и као *интерпретацију историјске грађе* у овој књизи као да говоре и о нама данас. Зато говор ове књиге доживљавам и као говор о нама и нашој перспективи.

Др Станко Пихлер
професор Правног факултета
у Новом Саду

Јован Милић и мр Александар Радованов: „ПРИРУЧНИК ЗА ПРАКТИЧНУ ПРИМЕНУ ГРАЂАНСКОГ ПРАВА”

(„ПРАВО”, Нови Сад, 1996, стр. 396)

Приручник за практичну примену грађанској права аутора Јована Милића, судије Врховног суда Војводине и председника Грађанског одељења, сада у пензији и мр Александра Радованова, судије Округног суда у Новом Саду, изашао је средином маја 1996. године.

Редакцију материје парничног поступка, обраду прегледа судске праксе, израду практичних примера—образаца, осим у области наследног права, извршио је мр Александар Радованов. Судија Јован Милић је обрадио материју грађанског права према својим предавањима која је држао на семинару за полагање правосудног испита и према важећем програму Министарства правде за полагање правосудног испита. Материја о правним пословима, о заступању и вршењу и заштити права је обрађена у општем делу грађанског права према систематици грађанског права по пандектном систему.

Целокупна материја важећег грађанског материјалног и процесног права је обрађена у *Приручнику* и то: општи део грађанског права, стварно право, посебно део о друштвеној и државној својини, земљишно-књижно право, облигационо право, наследно право, породично право, парнични поступак, ванпарнични поступак, извршни поступак. У *Приручнику* је обрађена и материја која је регулисана новим прописима у области грађанског права као што су на пример: Закон о становању, Закон о средствима у својини Републике Србије, Закон о грађевинском земљишту и Закон о премеу и катастру и уписима права на непокретности.

Садржина књиге, изложена је на 396 страна и распоређена у шест делова, а поред тога има уводне напомене и попис скраћеница.

У првом делу књиге обрађена је материја општег дела грађанског права. Ту су најпре дата уводна разматрања, затим систем и начела грађанског права, извори грађанског права, субјективно грађанско право, грађанско-правни однос и његови елементи, објекти грађанско-правних односа, подела субјективних права, постанак, престанак и измена субјективних права, правни и економски промет, правни послови грађанског права, питања основа и предмета у правном послу, правни послови, заступање и пуномоћство, застарелост и вршење и заштита права.

У другом делу књиге обрађена је материја стварног права. У оквиру ове материје разматрана су питања појма и начела стварног права, појма, дефиниције и поделе ствари, појма и врсте државине, појма и дефиниције својине, њених облика, начина стицања и заштите права својине. У овом делу књиге детаљно су обрађена и питања службености, суседских права, заложног права, земљишних регистара. Посебно су обрађена питања друштвене и државне својине.

Трећи део књиге посвећен је материји облигационог права. У оквиру уводних разматрања обрађена су питања: шта је облигационо право, његови извори, облигациони однос и његови субјекти, предмет и странке у облигационом односу као и врсте облигација. Посебно су разматрана питања извора облигација, проузроковања штете, стицања без основа као извора облигационих односа, пословодства без налога, једностране изјаве воље као извора облигационих односа, хартија од вредности, дејства обавеза из облигационих односа, престанка облигација а међу уговорима облигационог права обрађени су: уговор о куповини, уговор о размени, уговор о поклону, уговор о закупу, уговор о зајму, уговор о јемству, уговор о делу, уговор о послузи, уговор о остави, уговор о ортаклуку и уговори на срећу.

У четвртм делу *Приручника* изложена је материја наследног права. Ту су разматрана општа правила о наслеђивању, питање заоставштине, правних претпоставки за наслеђивање, граница располагања завештањем, заоставштине без наследника, наслеђивања на основу закона, нужних наследника, наслеђивања на основу тестаментa, располагања наследним правом и наслеђем, односа међу наследницима и расправљања заоставштине.

Пети део књиге обрађује материју породичног права. У оквиру општих разматрања дати су: појам, предмет и подела породичног права, начела породичног права, извори породичног права. Детаљно су приказане материје брачног права, односа родитеља и деце, усвојења, породичног смештаја, статељства, издржавања и имовинских односа брачних другова.

У шестом делу књиге изложена је материја грађанског процесног права. Ту су дати појам, врсте и правни извори грађанских судских поступака. Затим следе излагања о парничном поступку, његовом друштвеном значају и субјектима, основним начелима. Посебно су обрађена питања надлежности судова, изузећа судија и судија поротника, странака, законских заступника и пуномоћника, језика у поступку. Детаљно су приказане парничне радње, трошкови поступка, правна помоћ и међународна правна помоћ, ток поступка пред првостепеним судом, докази, припремање главне расправе, ток главне расправе, окончање поступка пред првостепеним судом, редовни правни лекови, ванредни правни лекови, посебни поступци, поступак извршења и обезбеђења, ванпарнични поступак и посебни ванпарнични поступци.

Од посебне важности у овом *Приручнику* је преглед судске праксе систематизован по областима. Тако је дата судска пракса из области стварног права, облигационог права, наследног права, породичног права и грађанског процесног права.

За сваког правника практичара од изузетне је важности део књиге који садржи практичне примере—обрасце из области стварног права, облигационог права, наследног права, породичног права и извршног поступка.

Књига-приручник аутора Јована Милића и мр Александра Радованова представља студиозан и исцрпан приказ целокупне материје важећег материјалног и процесног права. Она има не само теоријски него и практични значај. На једном месту су обрађени материја грађанског материјалног и процесног права заједно са ставовима судске праксе и конкретним, практичним примерима—обрасцима из ове области. Из ових разлога она може послужити као користан приручник у свакодневном раду правнику практичару.

Мр Милка Гајинов

ХРОНИКА

БЕОГРАД, 18. октобар 1996. — Након протестног скупа адвоката Београда, одржаног 11. октобра 1996. године, *Скупштина Адвокатске коморе Београда* је на ванредној седници донела одлуку о обустави рада адвоката почев од 28. X 1996. у трајању од три дана, а потом почев од 2. XI 1996. године до испуњења следећих захтева: стављање ван снаге решења о принудној наплати пореза и доприноса (скр. порези) и обустава поступака принудног извршења за њихову наплату; умањење пореза за ову и наредну годину за 10% у односу на 1995. годину; отпис доспелих камата на порески дуг и њихово свођење убудуће на опште камате које важе за учеснике у промету; креирање пореских задужења уз пуно учешће АК Београда.

* * *

БЕОГРАД, 18. октобар 1996. — Влада Републике Србије донела је *Уредбу о изменама и допунама Уредбе о накнади трошкова у судским институцијама* (Сл. гл. РС бр. 46/96), којом уводи ново правило: „Адвокату постављеном за браниоца или пуномоћника по службеној дужности, за заступање и одбрану, припада награда сразмерно времену учешћа у судском поступку а одређује се према висини плате која припада судији односног суда, за исто време”.

Уредба је директно супротна одредби чл. 44. ст. 3. Закона о адвокатури и служби правне помоћи (Сл. гл. СРС бр. 27/77, са изменама и допунама у Сл. гл. СРС бр. 1/88), која прописује да Тарифу о наградама и накнади трошкова за рад адвоката утврђује Адвокатска комора.

* * *

БЕОГРАД, 19. октобар 1996. — *Скупштина Адвокатске коморе Србије* је на ванредној седници усвојила одлуке и захтеве ванредне седнице Скупштине АК Београда и затражила: да Народна скупштина по хитном поступку размотри предлоге за измене Закона о порезу на доходак грађана, Закона о доприносима за социјално осигурање и Закона о акцизама и порезу на промет, којима ће камате свести на оне одређене Законом о висини стопе затезне камате, брисати одредбу о минималној основици за плаћање доприноса из социјалног осигурања и ослободити адвокате плаћања пореза на промет услуга; да се као начин измирења пореских обавеза адвоката прихвате оверени и ненаплаћени рачуни за извршене адвокатске услуге правним субјектима; да се финансијској полицији забрани улазак у службене просторије и станове адвоката.

БЕОГРАД, 24. октобар 1996. — Влада Републике Србије донела је *Уредбу о условима за продужење рока плаћања пореза и других јавних прихода у 1996. години* (Сл. гл. РС, бр. 46/96), којом обвезнике, који нису платили „утврбене обавезе пореза и других јавних прихода по основу личних примања, прихода од самосталне делатности, добити корпорација и акциза и пореза на промет” за 1996. годину, до 25. X 1996. године ослобађа камата, а од тог датума надаље камату са 0,4% снижава на 0,2% дневно, дајући им, уједно, под одређеним условима, могућност да доспеле обавезе плате до краја марта 1997. године.

Уредба Владе очигледно је последица политичких калкулација и притисака и протеста адвоката и приватних предузетника, а не правних и фискалних разлога. Природа правне материје у којој Влада интервенише и питање њене надлежности за такву интервенцију побуђују сумњу у валидност Уредбе, као и у низу других случајева у којима је Влада присвајала легислативну функцију.

БЕОГРАД, 26. октобар 1996. — У присуству око хиљаду адвоката у великој сали Сава центра одржана је *IX конференција адвоката Србије*. О теми Конференције — *Криза у функционисању правне државе* — реферате су поднели: г. Слободан Бељански, адвокат у Новом Саду (*Криминализиција друштва*), г. Радослав Недић, адвокат у Београду (*Ситиње у правосуђу*), г. Борђе Буришић, адвокат у Београду (*Проблеми у адвокатури*) и г. Владимир Домазет, адвокат у Нишу (*Материјални положај адвокатури*).

Конференција је усвојила реферате и подржала захтеве и одлуке ванредних седница скупштина АК Београда и АК Србије, укључујући и одлуку о обустави рада. Уједно, Конференција је одлучила да, због појаве да финансијска полиција затвара и печата канцеларије адвоката који имају неизмирене пореске обавезе, Министарству финансија и Републичкој управи јавних прихода упути протест и упозорење да о обустави адвокатске делатности, у складу са законом, одлучују искључиво адвокатске коморе.

НОВИ САД, 28. октобар 1996. — *Управни одбор Адвокатске коморе Војводине* одлучио је на ванредној седници да се придружи закључцима XI конференције адвоката Србије и да, као разлоге протеста, осим нереално високих пореских и других материјалних оптерећења адвоката, истакне и тежак материјални положај судија, неефикасност судства, недограђеност правног система и превисоке таксе, које многим грађанима отежавају заштиту и остварење права пред судом. Одлучено је, такође, да адвокати АК Војводине неће присуствовати расправама и претресима пред судовима, органима управе и другим органима и организацијама почев од 2. XI 1996. године, уколико у међувремену не буду нађена одговарајућа решења за постављене захтеве, уз право адвоката, који су о томе обавештени, да у овом виду свој протест изразе и у периоду до 30. X 1996. године. У циљу разматрања проблема у адвокатури и начина протеста Управни одбор заказао је Ванредну скупштину АКВ за 11. XI 1996. године.

годину и договору између РУЈП и * * * њих адвокатских комора. Назване
НОВИ САД, 1. новембар 1996. — Управни одбор АК Војводине, у очекива-
њу позитивног исхода преговора између АК Србије и АК Војводине са
Владом Републике Србије и Републичком управом јавних прихода, одлучио
је да одложи мере протеста најављене за 2. XI 1996. године, а да Ванредну
скупштину АК Војводине, уместо за 11. XI 1996. године, закаже за 16. XI
1996. године.

БЕОГРАД, 22. новембар 1996. — На трећој седници Ванредне скупштине
Адвокатске коморе Београда, на * * * информација о састанку одржаном
НОВИ САД, 7. новембар 1996. — На Катедри Адвокатске коморе Војво-
дине одржана је расправа о теми: *Избори — њих правила и последице*. Уводна
предавања саопштили су проф. др Владимир Гоати из Института друштвених
наука у Београду и професор Правног факултета у Новом Саду, др
Маријана Пајванчић.

БЕОГРАД, 7. новембар 1996. — Министарство правде Републике Србије
сачинило је и правосудним органима доставило на расправу радне верзије
Закона о уређењу судова и Закона о судијама.

Првим законом судови би се организовали као судови опште надлеж-
ности (општински, окружни и апелациони) и као специјализовани судови
(привредни, Виши привредни и Управни), са Врховним судом чија би основ-
на улога била да се стара у јединственој примени и тумачењу права. Ради-
кална редукција надлежности општинских судова у кривичним стварима (са-
мо поводом приватне тужбе и оптужног предлога), потпуно одузимање над-
лежности окружним судовима за одлучивање у другом степену и установ-
љење две потпуно нове врсте судова (апелациони и Управни), практично би
довели до реизбора судија који обављају послове чију ће надлежност њихови
судови изгубити и који су на судијска места већ једном за стално изабрани.

Новине у другом закону, између осталог, представљали би: оснивање
Судијског савета на чији предлог би Народна скупштина бирала судије,
једногодишње оцењивање рада судија (изузев судија Врховног суда), широко
постављени разлози за разрешење судија због несавесног и нестручног обав-
љања судијске дужности (али детаљније уређење поступка за разрешење),
процентуално лимитирање односа између плата судија у судовима одређене
инстанце и врсте и увођење судијских одора.

БЕОГРАД, 9. новембар 1996. — Управни одбори адвокатских комора Вој-
водине и Београда, на заједничкој седници одржаној поводом актуелних про-
блема у адвокатури, усвојили су закључке: да се скупштинама комора пред-
ложи доношење одлука о ступању у протест од 15. одн. 16. до 22. XI 1996.
године; да се протест спроведе неприступањем адвоката у поступцима пред
судовима, управним и другим државним органима, арбитражама и др.; да се
протестом захтева од надлежних органа умањење основице за обрачун по-
реза и доприноса у 1996. за 50%; да се у целости укине порез на промет
услуга; да о даљим мерама и наставку протеста одлуче надлежни органи
комора. Подвучено је да протестом адвокати изражавају незадовољство ма-
теријалним и друштвеним положајем адвокатури и стањем у правосудју.

* * *

БЕОГРАД, 11. новембар 1996. — На другој седници *Ванредне скупштинне Адвокатске коморе Београда* одлучено је да адвокати Београда, због свог незадовољавајућег друштвеног и материјалног положаја, настављају протест потпуном обуставом рада у периоду од 15—22. XI 1996. године. Трећа седница Ванредне скупштине, на којој ће бити оцењени резултати протеста и одлучено о даљим мерама, заказана је за 22. XI 1996. године.

* * *

СОМБОР, 12. новембар 1996. — Начелник *Одељења за утврђивање и наилажу јавних прихода у Сомбору*, г. Славко Родић, обавестио је Х. Т., адвоката у Сомбору, да му је решењем тог одељења забрањено обављање адвокатске делатности.

Решење је директно супротно Закону о адвокатури и служби правне помоћи, који искључиво адвокатским коморама даје овлашћење за одлучивање о привременој забрани и престанку рада адвоката.

Против службених лица Одељења РУЈП у Сомбору Адвокатска комора Војводине поднела је кривичну пријаву због кривичног дела злоупотребе службеног положаја.

* * *

НОВИ САД, 16. новембар 1996. — *Ванредна скупштина Адвокатске коморе Војводине* није донела одлуку о ступању у протест обуставом рада адвоката, у периоду од 16—22. XI 1996. године, иако је у динамичној, темељној и добро аргументованој расправи потпуно преовладало незадовољство стањем у правосуђу и друштвеним и материјалним положајем адвокатуре. У првом гласању 62 адвоката било је за овакав вид протеста, а 46 против. У другом гласању, поновљеном због примедба, поново је 62 адвоката било за обуставу рада, али је због 57 гласова против и 5 уздржаних, констатовано да за одлуку о таквом протесту нема потребне већине.

* * *

БЕОГРАД, 21. новембар 1996. — Делегација адвокатских комора Србије и Београда састала се са министром финансија Републике Србије г. Душаном Влатковићем, директором РУЈП г. Мирком Кулићем и замеником и помоћником министра финансија, у присуству министра правде у Влади Републике Србије г. мр Аранђела Маркићевића. Министар Влатковић изразио је спремност да са своје стране подржи захтеве адвоката у погледу: исправљања методологије рачунања просечне плате у Републици, што би довело до умањења основице за порезе и доприносе у 1996. години; иницијативе за измену Закона о контроли, утврђивању и наплати јавних прихода, ради признавања наплаћене камате до 25. 10. 1996. године као уплате главнице пореског дуга за 1996. годину (уколико адвокат до 31. 12. 1996. године у целости исплати порески дуг без камате за 1996. годину); захтева да се по хитном поступку измени Закон о основама пореског система тако што ће адвокатске услуге бити искључене из обавезе плаћања пореза за промет; утврђивања пореских обавеза и доприноса код паушалног плаћања за 1997.

годину и договору између РУЈП и надлежних адвокатских комора. Наведене ставове подржали су министар правде и директор РУЈП, али су у односу на урачунавање камата своје противљење изразили заменик и помоћник министра финансија. Планирано је да се о овоме закључи споразум између Министарства финансија и Адвокатске коморе Србије.

* * *

БЕОГРАД, 22. новембар 1996. — На трећој седници *Ванредне скупштинине Адвокатске коморе Београда*, на основу информација о састанку одржаном 21. 11. 1996. године, одлучено је да адвокати свој протест обуставом рада „замрзну” до 20. 12. 1996. године, иако ниједан њихов захтев није усвојен, нити се одмакло даље од уопштених обећања и неформалне подршке појединих представника власти.

* * *

БЕОГРАД, 25. новембар 1996. — Судија Уставног суда Србије, г. *Слободан Вучевић*, оценио је да су убедљивој победи коалиције левих снага на управо протеклим савезним изборима пресудно допринели неизлазак Албанаца на изборе и „невиђена противустварна и противзаконита употреба и затвореност свих електронских медија и високотиражне штампе за опозицију”. У погледу локалних избора приметио је да је „према доступним информацијама видљиво да није реч само о опструкцији са циљем да се испослује трећи круг избора на што већем броју бирачких места, већ да је реч о широко примењеном методу лажирања и безакоња”.

С. Б.

ПРАКСА

КРИВИЧНО ПРАВО

КРИВИЧНА ПРЕСУДА И УПУЋИВАЊЕ НА ПАРНИЦУ

Битна је повреда одредаба кривичног поступка када се у опису кривичног дела у изреци пресуде наводи да су оптужени одузели одређену новчану вредност, а оштећени се са захтевом за накнаду штете упућује на парницу.

(Врховни суд Србије, Кж. I 361/95. од 23. VI 1996)

Није учињена битна повреда одредаба кривичног поступка када је суд у изреци пресуде утврдио висину користи до које су оптужени дошли извршењем кривичног дела, а оштећене је упркос томе, са имовинско-правним захтевом упутио на парницу.

(Врховни суд Србије, Кж. 327/96. од 24. IX 1996)

Из образложења

У првом случају Врховни суд Србије истиче да се у опису кривичног дела у изреци првостепене пресуде наводи да су оптужени у стану оштећеног пронашли и одузели 276.550 ДЕМ у вредности од 55 милиона тадашњих динара, а затим се у истој изреци оштећени са захтевом за накнаду штете у износу од 276.550 ДЕМ упућују на парницу, што је очигледно противречно. Првостепени суд не може у исто време наћи да подаци из кривичног поступка не пружају поуздан основ ни за потпуно ни за делимично пресуђење у погледу имовинско-правног захтева, а да

је, при том, висина противправно прибављеног новца, као биће и саставни део описа кривичног дела, поуздано утврђена. Напред наведено чини првостепену пресуду противречном и неразумљивом, а то представља битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 364. ст. 1. тач. 11. ЗКП.

У другом случају, Окружни суд у Новом Саду, пресудом К. 147/95. од 15. XI 1995. године прогласио је кривим оптуженог због:

— четири кривична дела, тешки случајеви разбојништва из чл. 169. ст. 1. КЗ РС у вези са кривичним делом из чл. 168. ст. 1. КЗ РС,

— два кривична дела разбојништва из чл. 168. ст. 1. КЗ РС,

— два кривична дела тешке крађе из чл. 166. ст. 3. КЗ РС, односно 166. ст. 1. т. 1. КЗ РС, и

— шест кривичних дела крађе из чл. 165. ст. 1. КЗ РС,

и оптуженог је осудио на јединствену казну затвора у трајању од 8 година а све оштећене, и оне који су поставили имовинско-правни захтев, и оне који га нису поставили, иако се ради о имовинским кривичним делима из главе XVI КЗ РС, код којих је прибављање противправне имовинске користи конститутивни или квалификаторни елемент бића кривичног дела и који се у сваком конкретном случају мора утврдити, на основу чл. 108. ст. 2. ЗКП-а, упутио је на парницу.

Једна од тачака изреке пресуде гласи:

„Дана 1. 1. 1995. г. у јутарњим часовима у Новом Саду, у заједници и по претходном договору оптужени Н. Н. и З. З., пратили комби возило власништво Г. П.

„ХХ”, којим је управљао отац оптуженог Н. Н., од пословне зграде Г. П. у ул. АА до кафића „КК” у ул. возилом марке „Застава” 101, па када се комби возило зауставило испред наведеног кафића и возач заједно са пословођама Г. П. ушао у кафић, оптужени Н. Н. и З. З., пришли су комби возилу, отворили незаључана задња врата и оптужени З. З., испред задњег седишта комби возила одузео картонску кутију у којој се налазило 185 плата радника Г. П., у укупном износу од 17.110,50.— дин., а потом су се заједно са лица места одвезли до једне плаже и новац међусобно поделили у намери да присвајањем новца прибаве себи противправну имовинску корист, чиме су извршили кривично дело тешке крађе из чл. 166. ст. 3. КЗ РС.”

Оштећено Г. П., путем свога пуномоћника на главном претресу поставило је имовинско-правни захтев за накнаду штете у односу од 17.110,50.— дин., али је одлуком суда, на основу чл. 108. ст. 2. ЗКП-а упућено на парницу (за овакву своју одлуку I-степени суд не даје никакво образложење).

Против I-степене пресуде бранилац оптуженог Н. Н., изјавио је жалбу по свим основима из чл. 363 ЗКП-а, посебно указујући на постојање апсолутно битне повреде одредаба кривичног поступка из чл. 364. ст. 1. т. 11. ЗКП-а, јер је због наведеног изрека пресуде противречна сама себи.

Врховни суд Србије (Веће у Новом Саду), пресудом Кж. 327/96. од 24. 09. 1996. г. одбио је жалбу браниоца, уважио је жалбу јавног тужиоца и оптуженог Н. Н. осудио је на јединствену казну затвора у трајању од 10 година, а у вези указане противречности изреке I-степене пресуде заузео овакав став:

„Основано се у жалби браниоца оптуженог Н. Н. указује да је I-степени суд у изреци пресуде утврдио висину користи до које су оптужени дошли извршењем кривичних дела, а оштећене, упркос томе, са имовинско-правним захтевом за накна-

ду штете упутио на парницу. Међутим, не може се прихватити становиште изнето у жалби да је услед тога изрека пресуде противречна и неразумљива, из разлога што се овде не ради о таквој ситуацији да је имовинско-правни захтев досуђен у мањем или већем износу од утврђене штете у изреци пресуде. У ствари, овде I-степени суд није ни одлучио о имовинско-правном захтеву у смислу његове досуде, већ је оштећене упутио на парницу. Зато по оцени овог суда, у конкретном случају није учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из чл. 364. ст. 1. т. 11. ЗКП-а, на коју се указује жалбом браниоца оптуженог Н. Н.”

Коментар

Исти суд је, у истоврсним правним ситуацијама, донео две различите одлуке и заузео два противречна правна схватања.

Чланом 351. ст. 1. т. 7. ЗКП-а, прописано је да ће у пресуди којом се оптужени оглашава кривим, суд изрећи одлуку о имовинско-правном захтеву и у вези с тим у Коментару ЗКП-а др Бранка Петрића, наводи се:

„Ако је штета елеменат бића кривичног дела, па се у пресуди утврди тачан износ штете (што и мора бити утврђено) онда и накнада штете мора бити досуђена у истом износу — или у истом износу мора бити одузета имовинска корист (чл. 84. ст. 2. КЗЈ) — иначе је изрека пресуде противречна самој себи (повреда из чл. 364. ст. 1. т. 11) осим ако је штета надокнађена у целини или делимично. Ово стога што се оштећени упућује на парницу онда када би утврђивање висине штете знатно одуговлачило кривични поступак, а ако је износ штете тачно утврђен (као елеменат дела) нема разлога да се оштећени упућује на парницу, а уколико штета није тачно утврђена онда ни питање кривичног дела није тачно утврђено.”

Професори др Тихомир Васиљевић и др Момчило Грубач, у коментару члана 108. ЗКП-а, наводе:

„Није остављено дискреционој оцени судије да ли ће о постављеном захтеву пресудити или ће упутити на парницу. Ако су услови за пресуђење испуњени, судија мора донети одлуку о самој ствари. Супротно поступање у очигледним случајевима морало би се исправити захтевом за заштиту законitosti јавног тужиоца. А судија би повукао последице исте поведе судијске дужности. Према одлуци ВСЈ Кж. 86/63. од 13. XI 63, када суд изрекне пресуду којом оптуженог проглашава кривим, а подаци кривичног поступка пружају поуздан основ за доношење одлуке о досуђивању захтева, не може

упућивати на парницу, јер је то супротно целисходности и економичности поступка.”

Очигледно је да се супротне одлуке и супротни ставови Врховног суда Србије морају исправити у поступку по ванредном правном леку — захтеву за заштиту законitosti. Ако ништа друго а оно свакако казна изречена у другом случају изискује да и пресуда у правно-техничком смислу буде беспрекорна.

**Изабрао, приредио и коментарисао
Жарко Николић
адвокат у Новом Саду**

САОПШТЕЊА

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА одржане 01. 11. 1996. године

1. Стојанов Драган, дипломирани правник, рођен 01. 05. 1957. године, уписује се 24. 10. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Опову, Станка Томића 7.

2. Вукадинов Ненад, дипломирани правник, рођен 01. 02. 1949. године, уписује се 01. 10. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Белој Цркви, 1. октобра 79.

3. Којадиновић Миле, дипломирани правник, рођен 19. 03. 1940. године, уписује се 22. 10. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Здравка Челара 22.

4. Узон др Миклош, дипломирани правник, рођен 28. 08. 1971. године, уписује се 11. 10. 1996. године у Именик Адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Жарка Зрењанина 5.

5. Ратковић Влатко, дипломирани правник, рођен 25. 08. 1965. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Руми, ЈНА 145.

6. Винокић Богдан, дипломирани правник, рођен 18. 03. 1938. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Мирослава Антића 5.

7. Пољаковић Мира, дипломирани правник, рођена 25. 06. 1946. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Мирка Боговића 32.

8. Пенчић Будимир, дипломирани правник, рођен 30. 10. 1937. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, ЈНА 7.

9. Бранков Борђе, дипломирани правник, рођен 21. 09. 1935. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бечеју, Моше Пијаде 8.

10. Прица Срђан, дипломирани правник, рођен 28. 08. 1968. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Васе Стајића 30/1.

11. Брише се из Именика адвокатских приправника Прица Срђан, адвокатски приправник код Мишић Томислава, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 11. 1996. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

12. Миклош Чаба, дипломирани правник, рођен 01. 07. 1967. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Тополи, Петефи Бригаде 3.

13. Брише се из Именика адвокатских приправника Миклош Чаба, адвокатски приправник код Телџеши Иштвана, адвоката у Бачкој Тополи, са даном 01. 11. 1996. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

14. Дворник Ивана, дипломирани правник, рођена 01. 12. 1966. године, уписује се 01. 11. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Трг републике 1/1.

15. Брише се из Именика адвокатских приправника Дворник Ивана, адвокатски приправник код Томашев Бранислава, адвоката у Зрењанину, са даном 01. 11. 1996. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

16. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Шево Сања, рођена 01. 10. 1971. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станић Новака, адвоката у Панчеву, дана 01. 11. 1996. године.

17. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Јекић Никола, рођен 21. 02. 1970. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јекић Боровоја, адвоката у Новом Саду, дана 01. 11. 1996. године.

18. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Винокић Богдан, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 10. 1996. године, због пензионисања.

19. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Пољаковић Мира, адвокат у Суботици, са даном 31. 10. 1996. године, због пензионисања.

20. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Пенчић Будимир, адвокат у Панчеву, са даном 31. 10. 1996. године, због пензионисања.

21. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Бранков Борбе, адвокат у Бечеју, са даном 31. 10. 1996. године, због пензионисања.

22. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Варади Имре, адвокат у Зрењанину, са даном 02. 10. 1996. године, услед смрти. — Матић Борбе, адвокат у Зрењанину, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Варади Имреа.

23. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Лакић Никола, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 10. 1996. године, на лични захтев. — Михајловић Недељко, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Лакић Николе.

24. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Зуровац Живана, адвокат у Гајдобри, са даном 24. 09. 1996. године, на лични захтев. Именована и након брисања из Именика адвоката задржава чланство у Фонду посмртнине Адвокатске коморе Војводине. — Комад Миленко, адвокат у Бачкој Паланци, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Зуровац Живане.

25. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Буђар Никола, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 10. 1996. године, на лични захтев. — Крзнарић Миле, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Буђар Николе.

26. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Ананијев Александар, адвокат у Вршцу, са даном 31. 10. 1996. године, ради заснивања радног односа. — Борђевић Јелена, адвокат у Вршцу, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Ананијев Александра.

27. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Коцо Славко, адвокат у Инђији, са даном 16. 10. 1996. године, на лични захтев. — Именовани и након брисања из Именика адвоката задржава чланство у Фонду посмртнине Адвокатске коморе Војводине. — Гледовић Арсо, адвокат у Инђији, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Коцо Славка.

28. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Брборић Лазар, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 10. 1996. године, ради заснивања радног

односа. — Хербез Вукица, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Брборић Лазара.

29. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Перић Драгослав, адвокат у Зрењанину, са даном 01. 05. 1996. године, на лични захтев. — Бирчаковић Стјепан, адвокат у Зрењанину, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Перић Драгослава.

30. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Попоски Андреја, адвокат у Новом Бечеју, са даном 31. 10. 1996. године, због уписа у Именик адвоката Адвокатске коморе Републике Македоније.

31. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Пољаковић Гордана, адвокатски приправник у Суботици, на адвокатско-приправничкој вежби код Пољаковић Мире, адвоката у Суботици, са даном 01. 09. 1996. године.

32. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Момиров Момир, адвокатски приправник у Зрењанину, на адвокатско-приправничкој вежби код Грујић Душана, адвоката у Зрењанину, са даном 30. 09. 1996. године.

33. Узима се на знање да је Латиновић Слободан, адвокат у Новом Саду, привремено спречен да обавља адвокатску делатност почев од 02. 09. 1996. године, због болести. — Пољачки Димитрије, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Латиновић Слободану, адвокату у Новом Саду.

34. Узима се на знање да је Стојановић Мирослава, адвокат у Новом Саду, након што су јој мировала права и обавезе адвоката, наставила са радом почев од 01. 04. 1996. године.

35. Пантовић Владимир, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика Стојановић Мирославе, адвоката у Новом Саду.

36. Узима се на знање да је Стојачић Татјана, адвокат у Новом Саду, након привремене спречености, наставила са радом почев од 01. 08. 1996. године. — Станивуковић Горан, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика Стојачић Татјане, адвоката у Новом Саду.

37. Узима се на знање да је Јовановић Неда, адвокат у Новом Саду, након привремене спречености, наставила са радом почев од 24. 08. 1996. године. — Провчи Даринка, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика Јовановић Неде, адвоката у Новом Саду.

38. Узима се на знање да је Милорадов Марија, адвокат у Новом Саду, након привремене спречености, наставила са радом почев од 01.10. 1996. године. — Павловић Славица, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика Милорадов Марије, адвоката у Новом Саду.

39. Узима се на знање да је Госић Здравко, адвокатски приправник у Зрењанину, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Варади Имреа, адвоката у Зрењанину дана 02. 10. 1996. године, те да исту наставља код Матић Борба, адвоката у Зрењанину дана 03. 10. 1996. године.

40. Узима се на знање да је Легради Анастасија, адвокат у Суботици, променила презиме у Толди.

41. Узима се на знање да је Томић Узелац Биљана, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Стражиловска 29, почев од 15. 10. 1996. године.

42. Узима се на знање да је Лазић Валерија, адвокат у Суботици, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Браће Радића 11/2, почев од 15. 10. 1996. године.

43. Узима се на знање да је Петровић Богдан, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Светосавска 3/а, почев од 10. 10. 1996. године.

44. Узима се на знање да је Стефановић Јелена, адвокат у Србобрану, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Вука Караџића 6, почев од 07. 10. 1996. године.

45. Узима се на знање да је Стојачић Тајана, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 6/1, почев од 01. 08. 1996. године.

46. Узима се на знање да је Милорадов Марија, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Јована Бошковића 13, почев од 01. 10. 1996. године.

47. Узима се на знање да је Радић Горан, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Милетићева 30/1, почев од 01. 10. 1996. године.

48. Узима се на знање да је Копривица Божидар, адвокат у Панчеву, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Његошева 7, почев од 01. 10. 1996. године.

Управни одбор

Уређивачки одбор „Гласника” моли своје сараднике да текстове за објављивање опреме уважавајући следеће сугестије:

- име; презиме, звање и занимање аутора исписати у левом углу прве странице изнад наслова, у прилозима за рубрике „чланци” и „расправе”, а за рубрику „прикази” и остале рубрике, на крају текста;
- радове куцати на пуној хартији само са једне стране листа, са таквим проредом и рубом да на једној страни има око 28 редова са по 60 словних места у реду;
- обим радова не би требало да прелази за чланке 15 страница, за расправе 10 страница, а за приказе и остале прилоге 6 страница;
- речи које треба да буду штампане латиницом, подвући црвеним, а речи које треба да буду штампане курзивом подвући црним или плавим;
- фусноте сврстати по редним бројевима на крају текста, у истом прореду као текст, уз навођење података овим редом: име или иницијал имена и презиме аутора, назив дела или часописа, број књиге или тома (ако постоје), место издавања, година издавања (за часописе број и годиште), број странице (иза скраћенице стр.); ознаку *op. cit.* користити уместо назива дела и места и године издавања када се исто дело поново цитира на прескок, а ознаку *ibid.* када се исто дело цитира узастопно;
- радове треба потписати и уз њих приложити податке о адреси, броју телефона и броју жиро рачуна аутора;
- уз чланке је пожељно приложити сажетак на српском (иза наслова) и енглеском језику (иза завршетка текста), са кључним речима, не дужи од половине једне куцане странице.

ГЛАСНИК АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 120,00 дин., за иностранство
40 USA долара (жиро-рачун број 45700-678-2-2047
са назнаком „за Гласник”)

Овај број закључен је 25. XI 1996. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: Младен Мозетић, ГРАФИЧАР, Нови Сад

Штампа: ГРАФО-ОФСЕТ, Сремска Каменица

